

«Великого бажаймо!»

Патріарх Йосиф Сліпий

1912-2012

Ярослав Стецько

Львів, 1941 р.

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

Перед Вами спеціальне видання «Гомону України» присвячене великій постаті Українського Визвольного Руху ХХ століття. Ярослав Стецько — ідеолог українського визвольного націоналізму, голова Українського Державного Правління, голова Проводу ОУН(б), президент Антибольшевицького Б'юро Народів, майстерний політик і дипломат Української Справи на міжнародній арені, прозорливий політолог і публіцист. Кожний з цих аспектів діяльності Ярослава Стецька відображений на сторінках нашого спеціального видання.

Важливість спадщини Ярослава Стецька для сучасного українського державотворення влучно підсумував дослідник життя і діяльності цієї історичної постаті Осип Рожка. Його оцінку — «Ярослав Стецько: творець dokonаних фактів» — пропонуємо Вашій увазі як передвищо до спеціального видання «Гомону України», присвяченого Ярославу Стецькові у 100-ліття від його народження.

Редакція

«Творець dokonаних фактів»

Ми вважаємо, що у серії постатей, які служать українській молоді дороговказом своєю ідейністю, патріотизмом, революційністю і готовістю віддати все, що людина посідає у житті для добра Української Нації, видне місце належить Ярославу Стецькові.

Зацікавлення ідеологією, як засобом ширення і унапрявлення ідей, які лягли в підставу думання молоді 30-их років, його безстрашна поведінка в обличчі арештів і довгих виставлених допитів польської поліції, як і його залізна постановка кинути все на ва банк в часі проголошення Акту 30 червня 1941 року, яким відновлено Українську Самостійну Державу і створено Державне Правління з Я. Стецьком на чолі, в часі гітлерівської окупації України, роблять його одною з найбільш кольоритних постатей тієї доби.

Фактом є, що Україна (сучасний український уряд, Верховна Рада) не є готова визнати історичний Чин Акту 30 червня dokonаним поколінням Бандери. Не тільки відкрите негодкування з приводу росту національної свідомості і намагання обмежити його національну реабілітацію, щоб „не ділити Україну”, вказує на його нехтіть віднайти місце історично-національним вартостям українського народу, їх прийняти як духову спадщину і орієнтири для української держави, не говорячи вже про них як засіб виховання нових поколінь. Однак, ми певні, що наступні генерації, які пізнають правду, позбудуться залишків облудливої пропаганди совєтської антиукраїнської ідеології або її вилучників, які мріють про співпрацю з жорстоким ворогом України — Москвою, подивляться на історію України ХХ століття *sine ira et studio*, і відкриють національне значення чину покоління Степана Бандери, Романа Шухевича і Ярослава Стецька. Перед нами боротьба за душу української молоді людини, за душу Української Нації!

Цей державний муж — Ярослав Стецько — ввійшов в історію України не тільки як творець dokonаних фактів, які були вилучені мрією українського народу, як відновлення державності українського народу, за які йому довелося каратися в польських тюрмах і німецькому Саксенгаузенському концентраційному таборі, але й як пропатор звільнення національних держав з-під російсько-комуністичної окупації, не тільки в засягу східно-європейських визвольних організацій, але на світових форумах Азії і південно- та центрально-американських країн в боротьбі проти комунізму інспірованого Москвою, високо несучи прапор визвольних концепцій АБН.

Сьогодні, у змієних обставинах, у незалежній УССД, однак при кермі людей неприхильно наставлених до української національної ідеї, а тим самим для реалізації потенціалу Української Нації — «Його ідеї і Чин» служать засобом надхнення любов'ю до України, щоб віддано працювати для перемоги національної ідеї та державницьких ідеалів, за які віддали життя найкращі сини і доньки України.

Осип Рожка
м. Філадельфія, США

Віщі слова: Ярослав Стецько про трагедію в Чорнобилі

...Правда України перемагає, але ціною величезних жертв. Аж страшно згадати про Чорнобилі, про цю трагедію, яку російський диявол геноцидом новітнього типу хоче знищити її, бо її духа волі здавити не годен. Але не диявол рішатиме про кінець життя на землі, не в руках горбачових доля світу, а Всемогутній Творець світу вирішуватиме його долю. І Чорнобилі стане переломовим у виростанні революційної ситуації в імперії. Чорнобилі буде фіналом ніколи незабутнім, що всі народи чекає доля жертв Чорнобиля, і всі вони вже пробудилися на життя і смерть викінчувати народодобивчу російську тиранію.

... Чим сильніша, чим могутніша, чим агресивніша буде наша акція проти організаторів Чорнобиля, тим краще виповниться наш обов'язок супроти поляглих мільйонів за волю України.

Уже недалекий той час, святкуватимемо перемогу Києва над Москвою. Святої Софії над Загорськом, світу української волі над російським рабством.

(Червень, 1986)

УПА: «Її генеза лежить у державному Акті 30 червня 1941 року»

«УПА — це не була армія без Держави, це не була армія без революційно-державного чи політичного проводу; її генеза лежить в Державному Акті 30 червня 1941 року, її головнокомандувач був одночасно головою Проводу ОУН в Україні, членом Державного Правління, головою Державного Секретаріату УГВР.

Це була підпільно-повстанська держава, яка в тіні меча УПА-ОУН протривала так довго на українській землі, доки принаймні на частині існувала і діяла українська влада».

Ярослав Стецько
(У 40-ліття УПА)

Ярослав Стецько: Біографічний нарис

(Академічний вечір присвячений Я. Стецькові, УВУ, Мюнхен, 31. 03. 2012 р.)

Микола Шафовал
м. Мюнхен, Німеччина

Життєвий шлях Ярослава Стецька збігається з політично-соціальними катаклізмами ХХ століття.

Народився він у Тернополі 19 січня 1912 р. в родині о. Семена та Теодозії з Чубатих Стецьків. У родині було ще двоє дітей — Омелян, що помер у Мюнхені, та Оксана, одружена Романишин, котра упокоїлася в Торонті. За приналежність до ОУН, вона також була ув'язнена поляками.

Родинні обставини відображали долю і долю українського народу. Щоденний контакт з паствою батька священника в контексті праці духовенства, яке не лише вишло з народу, але — що основне — супроводжувало його своїм служінням, дав можливість ознайомитися безпосередньо з його духовими, соціо-економічними та національно-політичними потребами. Залишається поза всяким сумнівом, що в атмосфері родинного дому зацелено принципі християнського гуманізму та зродилася віра в Бога і активна любов до батьківщини.

Микола Климишин наголошує в першому томі своїх спогадів *У похід до волі* (Детройт, 1975) важливість приналежності до певного покоління та описує обставини, в яких виростало і формувалося покоління націоналістів 30-их і 40-их рр. Ярослав Стецько належав до покоління Степана Бандери і Романа Шухевича, хоч був молодшим від них. У спільному змагу ці люди позначили в особливий спосіб розвиток національного почуття, ідентичності, ідеї та чину українського народу у ХХ ст. Зовсім не випадково, що по сьогодні відношення до цих людей не залишається неутраляльним — їхня боротьба, їхній ідейний світ та змаг схвалюються або відкидаються захопленістю, котра нерідко граничить з безкритичним іраціоналізмом.

Це покоління росте під враженням боротьби за державність, її короткотривалого існування та гіркоті і наслідків втрати. Ці обставини передаються дуже чітко в словах Гімну українських націоналістів авторства Олеса Бабія:

*Зродились ми великої години,
З пожеж війни і з полум'я вогнів —
Плекав нас біль по втраті України,
Кормив нас гніт і гнів на ворогів.*

У цій атмосфері пройшло дитинство Ярослава Стецька, позначене матеріальними недостатками та подіями Першої світової та польсько-української війн. Може, тут зародилася загартованість, котра допоможе пізніше витримати тюрми та кацет.

Після матури в гімназії класичного типу в рідному Тернополі Стецько розпочав студії філософії та права у Львові, а пізніше у Кракові.

Це був період, коли по гімназії починала організуватися патріотично налаштована молодь в націоналістичні угруповання. Про можливу участь Ярослава Стецька в таємній «Організації Унів Вищих Кляс» нічого не знаємо, але членство в нелегальній організації «Українська націоналістична молодь», а тоді в підпільній УВО та його перехід у ряди ОУН 1929 р. є задокументовані рядом спогадів та свідчень.

У короткому часі його природні здібності, працьовитість і здоров'я амбітність доправили до доручення відповідальних постів в організаційній структурі. Так, 1931 р. став відповідальним редактором трьох підпільних періодичних видань Організації Українських Націоналістів — *Бюлетень*, *Юнацтво* та *Юнак*. У половині 1932 р. був обраний на пост ідеологічного референта Крайової Екзекутиви ОУН, а в червні 1933 р. взяв участь в так зв. Берлінській конференції Організації,

Отець Семен Стецько з дружиною Теодозією і синами Ярославом та Омеляном. Великий Глубічок, 1921 р.

котра потвердила його на тому ж пості.

Студії Ярослава Стецька були тричі перервані арештами польською поліцією. Ці переживання Стецько описав у власних мемуарних нарисах. Був суджений у так зв. «Львівському процесі Бандери» проти 23 членів ОУН, що розпочався 25 травня 1936 р. Виступ оборонця Володимира Старосольського заслугоує на особливу згадку. Цитую лише один параграф з його виступу за *Нарисом історії ОУН* Петра Мірчука (Мюнхен, 1968):

«Стецько і Янів призналися, що належать до ОУН. Мушу підкреслити, що вони призналися абсолютно нічим не примушені. Ні роки в'язниці, ні самота, ні слідство не заламали їх. Кожний із них мовчав тоді, коли все, здавалося, впливало на те, щоб вони призналися. А тут призналися, хоч проти них обох немає найменшого доказу щодо їхньої приналежності до ОУН».

В своєму останньому слові, Стецько заявив:

«Я виконував свій обов'язок, що його мені диктувала моя приналежність до української суспільності. Я визнаю, що українська держава існує, існує потенційно в серцях українського народу. Не існує покищо реально, але існує морально і правно в наших душах. Змислом мого життя було, є і буде: Україна вільна, Україна без хлопа і без пана. Я вірю в перемогу».

Засуд польської окупаційної влади — 5 років тюрми, однак через загальну амнестію, Ярослав Стецько виходить на волю і ПУН (Провід Українських Націоналістів) перекидає його до Західної Європи — Італії. У січні 1938 р. полковник Євген Коновалець доручає Стецькому підготовку II Конгресу ОУН, який відбувається у Римі в передобідні години 27 серпня 1939 р., більше як рік після загибелі Коновальця. Однак вибір полковника Андрія Мельника на пост голови Проводу ніяк не посприяв усуненню існуючих організаційних конфліктів, а поглибив їх. Тому 10 лютого 1940 р. покликано до життя в Кракові Революційний Провід, на чолі зі Степаном Бандерою. Ярослав Стецька обрали його першим заступником.

З вибухом німецько-російської війни 22 червня 1941 р. Ярослав Стецько пробивається з групою однодумців, у складі Похідної групи ОУН, зараз за фронтовою лінією, до Львова, де скликає Національні Збори, котрі 30 червня 1941 р. проголосили в будинку «Просвіти» відновлення Української Держави й обрали його прем'єром Українського Державного Правління. Гітлерівська Німеччина поставила ультимативну вимогу відкликати цей Акт, що Ярослав Стецько категорично відкинув. Його заарештовано і запрошено до концтабору Саксенгаузен біля Берліну, де він перебував до 27 вересня 1944 р.

Після звільнення Ярослава Стецько, утішки, правдоподібно у Відні, з-під нагляду гестапо, добираться до Баварії, але по-

дорозі на Судетах був поважно ранений пострілами з літака під час нападу альянтів на колони цивільних утікачів. Наслідки цього поранення залишилися на ціле життя.

1945 р. Крайова Конференція ОУН обирає Ярослава Стецька членом Бюро Проводу ОУН, до якого належали ще Степан Бандера та Роман Шухевич.

У 1946 р. Стецько очолює АБН — Антибольшевицький Б'юро Народів, котрий очолював до смерті. АБН був покликаний до життя 21-22 листопада 1943 р. на таємній конференції в житомирських лісах як координаційний осередок революційно-визвольних організацій народів поневолених більшовицькою Росією. Реорганізований на еміграції, АБН розвинувся в потужну силу міжнародного значення. Саме як голова АБН Ярослав Стецько розвинув широку діяльність на всесвітній антикомуністичній арені. На тому шляху його найбільш помітні успіхи були, між іншими, підписання домовленості з Китайською Антикомуністичною Лігою на Формозі про співпрацю і створення в Тайпеї Місії АБН, котра існувала 1957-1960 рр. а згодом до 1971 року представництво АБН, активна участь у підготовці та заснуванні в 1971 р. в Токіо Світової Антикомуністичної Ліги, в якій Ярослав Стецько був постійним членом Екзекутиви. З ініціативи Ярослава Стецька постанала також Європейська Рада Свободи, яка обрала його досмертним членом почесної Президії ЕРС.

У 1968 р. Ярослава Стецька обрано головою революційної ОУН. Цей пост займав до кінця свого життя. Помер 5 липня 1986 р. в Мюнхені, де похований.

Це сухе представлення основних біографічних фактів Ярослава Стецька буде неповним, якщо не заторкнуті питання Ярослава Стецька в науковій літературі.

Український націоналізм — це вид українського патріотизму. Він є під постійним наступом сил, що бажають наповнити українство змістом, котрий не відповідає інтересам українського народу та класичному розумінню держави. Немає чому затаювати правди: чужі інтереси зараз перемагають. Такий наступ проходить також по лінії дискредитації боротьби, ідеології та провідних постатей українського національного руху. Цій затії сприяє, на жаль, брак повного наукового опрацювання українського націоналізму, його процесів, ідеології та біографій визначних постатей. Існуюча література дає дуже частинний документальний аспект або несе в основному інформативний або пропагандистський характер. Якщо б існувала науково опрацьована біографія Степана Бандери, афера Гжегожа Россолінського-Лібе була б неіснуючою або незначною заміткою на маргінесі тенденційного авантюризма.

Як виглядає питання з біо-

графією Ярослава Стецька? Ситуація — погана. І тут пишу з позиції автора першої і, правдоподібно, єдиної досі книжки вповні присвяченої його життю і діяльності. Еспаномовна книжка *Iaroslav Stetsko u la libertad de Ucraina*, Мюнхен 1988, 121 стор., побудована на друкованих джерелах і має науково-популярний характер. Вона не виходить поза межі серйозної інформації.

Сьогодні доступна частина основних архівів, тому найвищий час, щоб опрацювати науково біографію принаймні трьох найвизначніших українських націоналістів ХХ ст. — Степана Бандери, Ярослава Стецька і Романа Шухевича. Дам деякі приклади: в архівах Служби Безпеки міністерства внутрішніх справ Німечкої Демократичної Республіки в Берліні авторами цих рядків вдалося віднайти десятки справ українських інституцій та осіб у Західній Німеччині. Що ми знаємо про акцію «Тотальний морд» після втечі Богдана Сташинського на Захід? Чи ми свідомі того, що — як показує справа *MJS — HA VIII Nr. 1299* — з кінцем 1985 р. була розроблена, на доручення Ради міністрів НДР з 10 жовтня 1985 року, ціла система слідкування за приміщенням на *Zeppelinstraße 67*, де було бюро Проводу ОУН, централа АБН і редакція «Шляху перемоги»? Які були вислідки цього слідкування? Доручення було обгрунтоване «потребою підтримати спільні скоординовані заходи Головного відділу II і органів безпеки СРСР для поборювання дій антисовєтських еміграційних організацій, зокрема Організації Українських Націоналістів». Як характеризують спецслужби Ярослава Стецька? Подам лише одне речення з іншого документу — «Стецько — людина розумна, глибокого знання, котрий пов'язує антикомунізм з антиросійством». Заслугоує на згадку постійне звітування про стан здоров'я Ярослава Стецька або зацікавлення ще 1984 р. питанням його наслідства на чолі Організації.

Я свідомий, що в близькому майбутньому буде дуже важко або взагалі неможливо працювати над такими питаннями в архівах ПУН-у, що, правдоподібно, є в зберіганні ОУНм, українського СБУ чи російського ФСБ, але сьогодні вповні доступні архіви Чехії з копіями так зв. Архіву Барановського, Польщі, Литви, гестапо, Державної Безпеки НДР, УДК у Оттаві, Німецької Федеративної Республіки, мюнхенської поліції, англійської, американської, канадської та інших розвідок тощо. Сам архів Ярослава Стецька, якщо він зберігся, і Проводу та Теренових Проводів революційної ОУН повинні стати доступними для такого дослідника. Це має служити заохоченням віддати найбільшу честь постаті масштабу Ярослава Стецька, а це є висвітлити об'єктивно його життя і діяльність, пишаною чи його світліми сторінками і не боячись тіней, при-таманих людській суєті.

Ідеолог національного визволення

Ярослав Стецько.

Ярослав Сватко
м. Львів

В інших історичних умовах він міг принести своїй нації славу світового філософа, не меншу, ніж у Канта. Однак доля та історичні обставини примусили його взяти на себе обов'язок праці в царині національного визволення. І він впорався зі своїм, добровільно взятим на себе обов'язком сповна, використавши усі дані Богом таланти там, де інші, можливо, були б і безсилі. Та все ж, до кінця свого життя він залишався філософом, за способом думання і способом викладення своїх думок. Можливо, саме тому для багатьох він досі є не дуже зрозумілим і не дуже оціненим. Це все — про Ярослава Стецька, 100-річчя від народження якого відзначаємо цього року.

Дослідження його життєпису переважно похапцем пробігають період до 30 червня 1941 року і зосереджуються на періоді проголошення Акта відновлення Держави та діяльності в еміграції. Однак саме в студентський період сформувався той авторитет Ярослава Стецька в середовищі ОУН, завдяки якому він став другою особою в Організації після 2-го Збору та головою Державного Правління. Не на порожньому місці, а тому, що саме Ярославу Стецькові ОУН завдячує вибором принципів внутрішньої взаємодії, морального кодексу і способу співдії з рештою суспільства. Документи свідчать, що після проголошення створення ОУН у цьому середовищі тривала дискусія про принципи діяльності Організації. Відголоском цієї дискусії є поява в "Літературно-Науковому Віснику" у лютому 1933 року статті Дмитра Донцова "Партія чи Орден". Відповідь Ярослава Стецька "Мої думки на маргінесі дискусії про Орден" в "Студентському віснику" цікава не лише ствердженнями тих принципів, на яких базувалась ОУН. Якщо уважно прочитати Стецька, то помітимо те, що пізніше називали "бандерівською політикою доконаних фактів". Автор делікатно, але рішуче пояснює: поки ви дискутуєте, ми вже збудували свій орден, і принципи його такі та такі.

Принципи, сформульовані Стецьком, стали основою для функціонування ОУН. Правильність вибору підтверджена історією. Навряд чи УПА воювала б до кінця 50-х років, якби в основу побудови ОУН було покладене сучасне майданарбайтерство. Сумнівно, що члени ОУН, вийшовши з радянських концтаборів, у 60-ті видавали б підпільні журнали під гаслом "Свобода народам! — Свобода людині!", якби основним принципом діяльності ОУН був партійний принцип впливу на владу, шляхом посідання місць у владі. Ірраціональний ідеалізм, місієність життя члена визвольного ордену — це велика потуга, яка в стані протиставитися загрози смерті і змінити суспільство навколо її носія. Не кожна людина здатна взяти на себе цю місію, каже Стецько — але для діяльності визвольного ордену потрібна не кількість, а якість.

Радянська пропаганда намагалася зробити з Ярослава Стецька ідеолога-різуна. Час від часу ці нароби КГБ з'являються й зараз в джерелах інформації. Однак автентичний Стецько в програмній праці "За творців нової дійсності" викреслює інший образ людини, яка підходить для його моделі ордену ОУН: "Національний борець прагне не смерті людини, а перемоги національної ідеї. Він усуває не людину, а персоніфікацію чужого панування над його нацією. Не тужить він за „щастям ножа й крові“, а за щастям перемоги ідеї." В іншому місці цієї праці Ярослав Стецько вказує на безглуздість помсти заради помсти, стверджуючи, що перемога є найефективнішою помстою поневоловачеві.

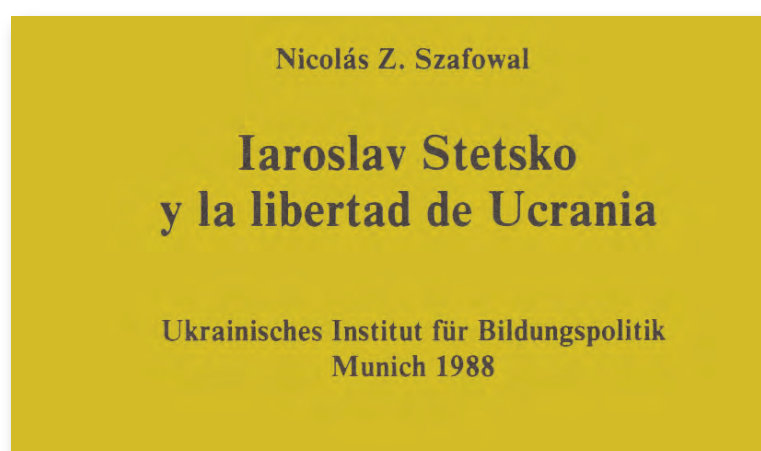
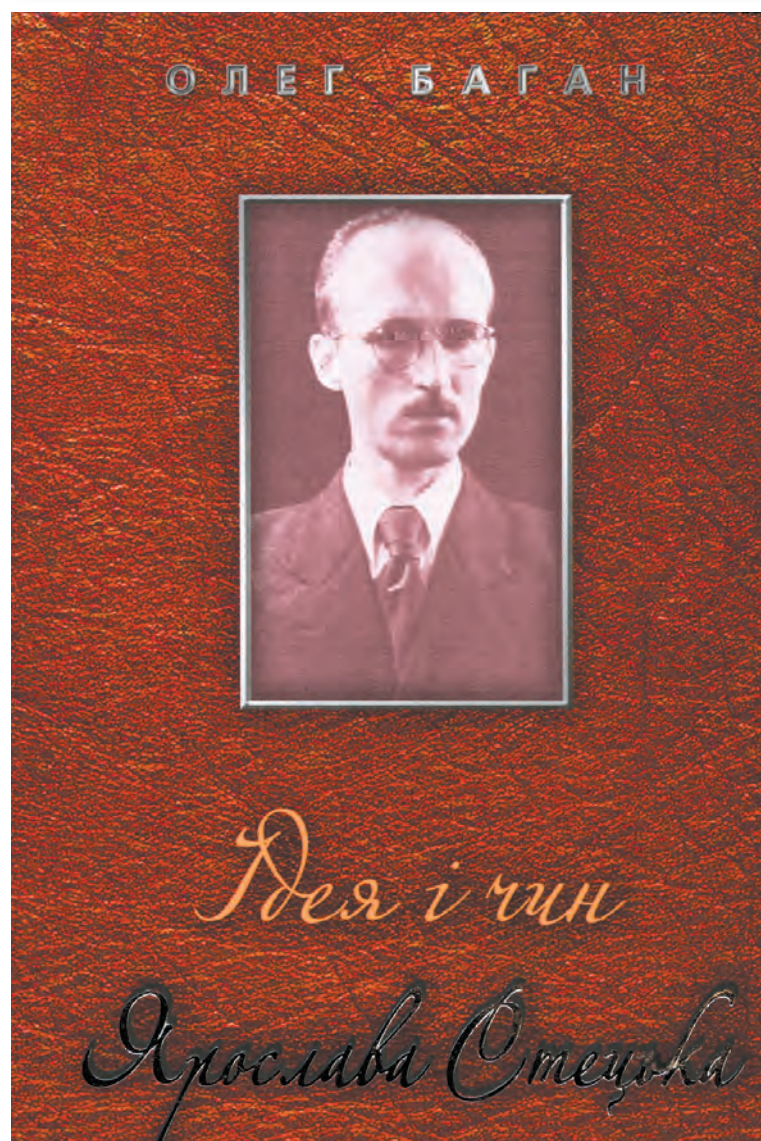
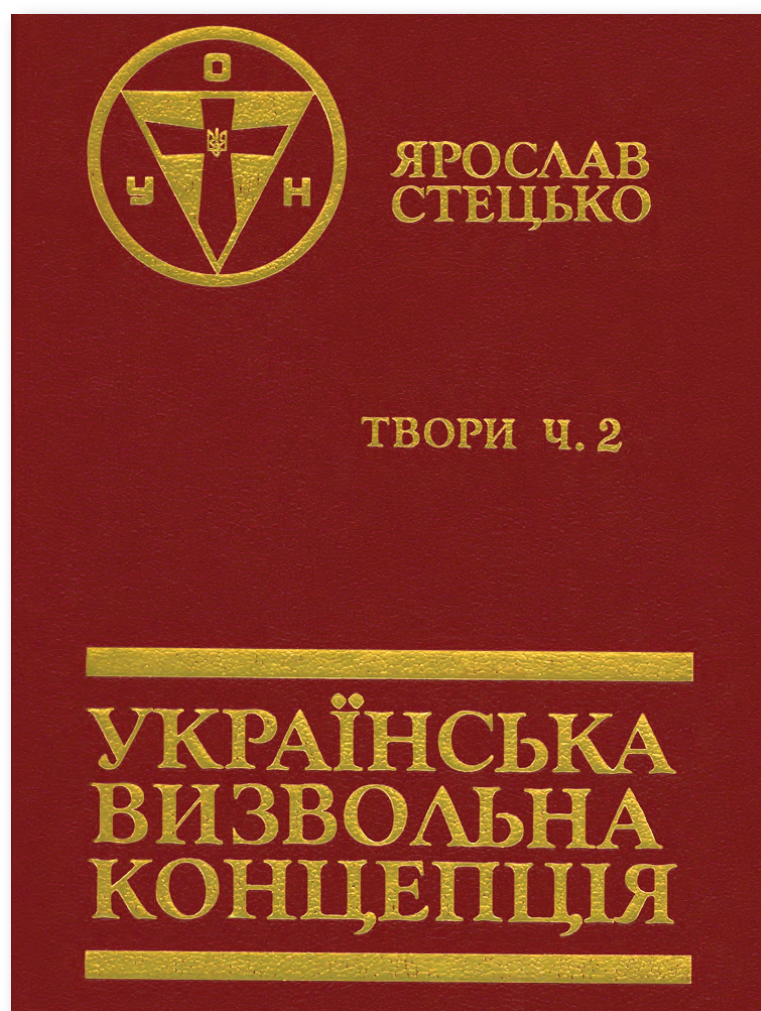
Потреби практики визвольної боротьби не пустили Ярослава Стецька у теоретичний світ філософії — він був потрібен, як практик, спочатку — Коновальцеві, як співорганізатор 2-го

(Римського) Збору ОУН, потім — як голова Уряду відновленої Української Держави. Однак далі історичні обставини вимагали від Ярослава Стецька іншого: підтвердження ідеологічних засад, написаних ним для загалу ОУН, його власною поведінкою в німецькому концтаборі. Звичайно, тиск, який чинили гітлерівцями на Бандеру був неспівмірно більшим, жорстока смерть Олександра і Василя Бандер в Освенцімі є яскравим прикладом рафінованого гітлерівського шантажу, однак не слід думати, що нацистам не підійшло б зречення від державності голови українського уряду. Ще й як би підійшло — для геббельсівської пропаганди це був би справжній подарунок, як, до речі, й для радянської. Однак Стецько також не здався, і сьогодні ми маємо Акт відновлення Української Держави, як символ боротьби України проти нацизму.

Післявоєнне життя Ярослава Стецька в еміграції пов'язане з діяльністю ОУН та АБН. Його ідею міжнародного фронту поневолених Москвою народів, сформульовану на конференції бандерівців у 1940 році, у воєнні роки ОУН реалізувала без нього. Поки він сидів у концтаборі, в УПА з'явилися національні формування. Однак ідея саме його, про це свідчить виступ Я. Стецька на судовому процесі проти ОУН у Львові в 1936 році: "...я висунув у своїй діяльності тезу, що Україна повинна стати ідейним, моральним і культурним центром, довкруги якого повинні зосереджуватися змагання і інших поневолених народів, що Україна має бути їх ідейним й моральним провідником у їхніх визвольних змаганнях...". В ОУН було залізне правило: твоя ідея — ти й реалізуй. Тому, котра після війни постало питання координування діяльності еміграційних самостійницьких організацій різних народів — Ярослав Стецько бере на себе цю ділянку роботи.

Його авторитет в ОУН високий: у 1945р. Крайова Конференція ОУН обирає Я. Стецька членом Бюро Проводу ОУН — разом з С. Бандерою та Р. Шухевичем. Але про повернення в Україну не йдеться: війна створила велику політичну діаспору, яку необхідно організувати і спрямувати на боротьбу за міжнародне визнання права українців на незалежність. І ще й співпраця з іншими поневоленими народами: 16 квітня 1946 року за його активної участі створено Антибільшовицький блок народів — і від початку та до самої смерті Ярослав Стецько був Президентом Блоку. Він шукає союзників в усьому світі, і знаходить: підписує угоду з тайванським антикомуністичним урядом про створення в Тайпеї місії АБН, стає ініціатором створення Європейської ради свободи в липні 1967 року. На Світовій Антикомуністичній Конференції у Тайпеї (15-30.09 1967 р.) він став одним з ініціаторів створення Світової Антикомуністичної Ліги (ВАКЛ), на форумах якої прагнув, щоб ліга мала не лише антикомуністичне, але й виразне антиімперське обличчя.

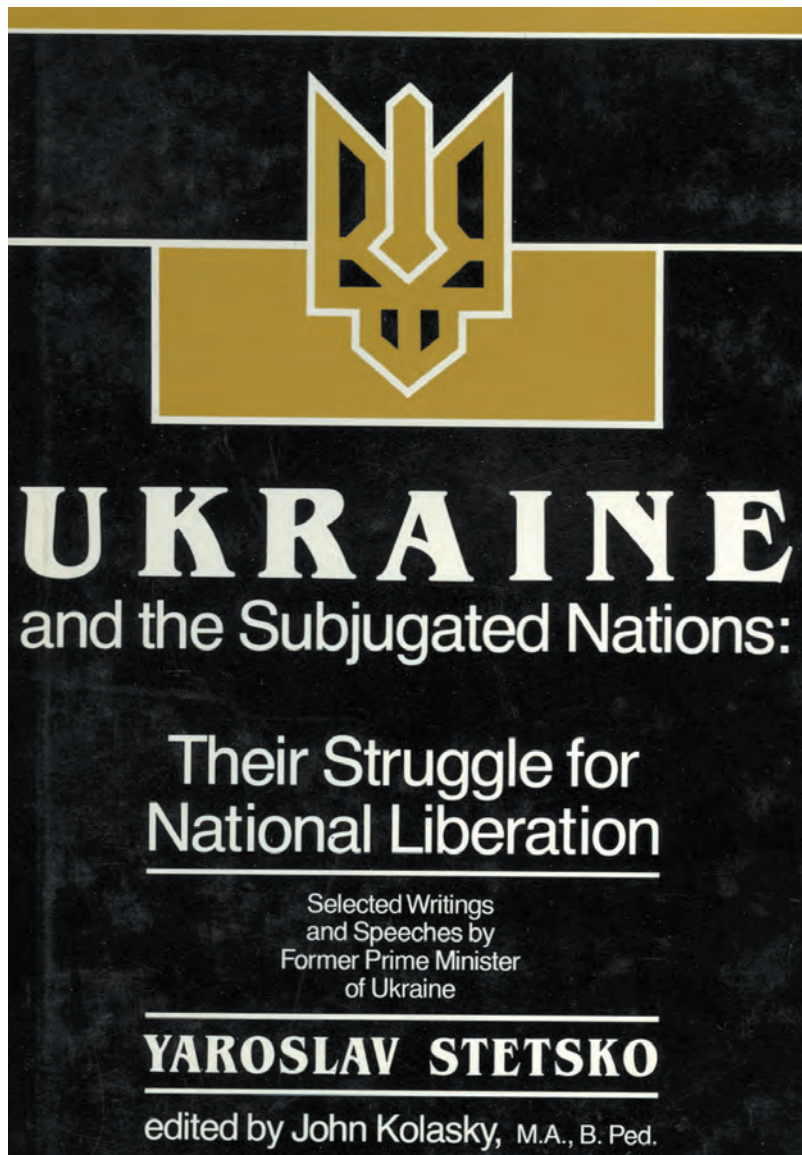
Після уступлення з посади Степана Ленкавського Ярослава Стецька обирають в 1968 році Головою ОУН-бандерівців. Це був вибір, якого уникнути було неможливо, рівних йому авторитетів в ОУН не було. І це було дуже логічне обрання: головою стала людина, за ідеологічними лекалами якої творилася сама Організація, яка поклала багато організаційної праці, щоб ОУН стала такою, а не іншою. Він трохі не дожив до Незалежності України, за яку боровся усе життя. Не побачив, як згідно з ідеями АБН розпадається Радянський Союз. Але доживши до Чорнобильської катастрофи, сказав, що це буде останній цвях в труну СРСР. При своїх талантах він багато чого міг зробити такого, що прославило би його як одного з найвидатніших мислителів епохи — але вибрав собі місію життя заради Незалежності України. Хоч він і не любив слова "пожертва", але ця його жертва усього життя була зовсім не марною.

Репресовані більшовіками родичі Ярослава Стецька на засланні у Хабаровському Краю. Василь Стецько з дружиною Софією і дочками Оксаною і Галею родом зі с. Глубічок Великий.

Світлина зроблена в Тернополі 19 грудня 1936 року, по виході Ярослава з польської тюрми. На фото зліва направо: Ярослав Стецько (з бородою), сестра Оксана і брат Омелян.

Людина «залізної волі»

Святослав ЛИПОВЕЦЬКИЙ
м. Тернопіль

Ярослав Стецько був постаттю, яка залишила слід у кількох епохах державотворення, проте й нині про нього мало знають в Україні. Ярослав Стецько — прем'єр-міністр Української держави, проголошеної 30 червня 1941 року, провідник Організації українських націоналістів (ОУН) та президент Антибільшовицького блоку народів (АБН).

«ОТРУЮВАЧ ДУШ»

Ім'я Ярослава Стецька стало відомим широкому загалу 1936 року, тоді 24-річний Стецько опинився на лаві підсудних у «Львівському процесі Степана Бандери й товаришів». На процесі судили весь Крайовий провід ОУН, і Стецько був наймолодшим серед підсудних.

На ту пору в послужному списку Ярослава було видання кількох підпільних газет та керівництво ідеологічною референтурою ОУН на Галичині. Під час слідства Стецько пережив одне з найтяжчих випробувань — понад 200 годин, тобто дев'ять діб без сну, сидючи на табуреті. Проте ні це, ні інші тортури не змусили його дати свідчення, відтак ув'язнені націоналісти довірили йому вести «внутрішній» трибунал над друзями, які не витримали допитів.

Між іншим, уже на суді Стецько вразив присутніх, коли зізнався, що належить до ОУН — під час слідства поліція не змогла в буквальному розумінні «вибити» у нього цієї інформації. Маючи можливість під час судового процесу в присутності журналістів свідчити про переконання, Стецько сповна використав цю нагоду й добровільно заявив про свою діяльність в ОУН. Не поліція чи інші чинники, але власне сумління керувало діями молодого Ярослава. Таку саму поведінку продемонструвала і його матір, коли під час слідства відвідала сина у в'язниці. Тоді її повідомили, що зустріч відбудеться кризь ґрати. На це вона відповіла: «Мій син — не злочинець, щоб ви мені його показували через клітку», — і відмовилася від побачення.

На самому суді польський прокурор інкримінував оунівцям підготовку і здійснення низки атентатів, але студента філософії та права Краківського та Львівського університетів Ярослава Стецька прокурор обвинувачував у «затруєнні душ української суспільності». Це стосувалося й Володимира Яніва, який уже пізніше, після відбуття покарання, стане ректором Українського Вільного Університету в Мюнхені й одним із найвідоміших українських інтелектуалів діаспори.

А тоді, на львівському процесі, захисник Стецька та Яніва — Володимир Старосольський заявив: «В ОУН вони обоє займалися ідеологією українського націоналізму. Однак, всупереч їхній волі, я проситиму, щоб суд звільнив їх обох. Так, я можу і мушу просити, бо в цьому разі, як рідко коли, мені доводиться говорити про те, що є святістю мого світогляду і мого переконання, — про страшну правду життя: чинити є легко, думати є тяжко. Чинами реагувати на становище, на дійсність є для молододі генерації психологічно багато легше, навіть якщо це має коштувати життя, зате важко їй духовно творчістю шукати відповіді на всі болючі питання. А тому я маю право сказати, що обидва мої підзахисних вибрали з-поміж усіх тих обов'язків, які стояли перед молодими українськими патріотами, найважчий обов'язок, на який дуже важко зважитися, головним молодій людині: обов'язок — знайти розумне розв'язання проблеми цієї страшної, критичної ситуації, в якій сьогодні перебуває весь світ, а українська нація зокрема...»

Суд дослухався до слів адвоката, і Стецько отримав лише п'ятилітній термін, який за амністією було ще вдвічі скорочено. Але й навіть цей короткий час Ярослав Стецько використав сповна. В ув'язненні він очолив Провід українських націоналістів-політ'язнів у польських тюрмах та організував акції проти свавілля адміністрації тюрми, самоосвітні курси й навіть видання підпільного часопису «Непоборні», який виходив на цигарковому папері.

29-РІЧНИЙ ПРЕМ'ЄР-МІНІСТР

Опинившись на волі, Ярослав Стецько надовго в Україні не затримався — його викликав за кордон Євген Коновалець, який готував II Великий збір ОУН. Волею долі Коновалець до збору не дожив, зате Стецько відіграв на ньому помітну роль. Секретар Збору, голова резолюційної комісії, а ще праця в трьох із чотирьох інших комісій — усі ці функції виконував Ярослав Стецько.

Коли ж відбувся розкол Організації на бандерівців та мельниківців, то Стецько не лише підтримує перших, а й стане заступником Бандери. Найбільшим його чином, що увійшов в історію, є проголошення у Львові 30 червня 1941 року Акта відновлення Української держави. Лише литовці спромоглися на подібний вчинок, незважаючи на німецьку окупацію. Але Литва перед

Ярослав Стецько

30 червня 1941 року. Львів'яни в очікуванні проголошення Акту відновлення державності. Впадають в око вивіски "Риба. Овочі. Фрукти" і "Хемпром". Фото: архів ЦДВР

Зліва: Степан Бандера, НН, Слава Стецько, Ярослав Стецько, НН. Німеччина, 1949 р.

тим уже мала свою державність, а у Львові виклик нацистській владі кинула ОУН із двадцятидев'ятирічним Ярославом Стецьком. Його ж було обрано головою уряду — Українського Державного Правління.

Німці не церемонячись заарештували Стецька і Бандеру, проте українці засвідчили свою державницьку позицію. І, як пізніше свідчив сам Стецько: «Коли на захист Акта 30 червня 1941 року ми не були спроможні поставити танків, гармат і бомбовозів, відповідно сильної армії, бо так склалися умови, — ми вирішили танкам, бомбовозам і гарматам окупантів протиставити вірність ідеї Суверенітету нації, гідність і гордість великої духом нації, незламність нашого характеру, чистоту нашого серця, нашу безстрашність особисто захищати проголошене діло, ні за яких умов цього не заперечити, не відкликати, витримати до кінця».

Навіть перебуваючи під слідством у гестапо, Стецько відчував свою відповідальність як керівник хай і ліквідованого й ніким не визнаного, але українського уряду. За воєнного часу йому довелося довго бути в ув'язненні у концтаборі Заксенхаузен, де перебували політичні опоненти Третього рейху. Уже у вересні 1944-го, коли Червона армія відвоювала майже всю територію України, нацисти звільнили провідників ОУН із концтабору й утримували їх під Берліном. Стецько не гаяв часу на ув'язнення, тому при першій-ліпшій нагоді втік в американську зону. Це коштувало йому важкого поранення, але й воно не знеохотило до продовження боротьби уже проти нового окупанта — Радянського Союзу.

«МАКЛЕР БЕЗ ДЕРЖАВИ»

Коли на львівському судовому процесі Стецько заявив: «Я висував у своїй діяльності тезу, що Україна повинна стати ідейним, моральним і культурним центром, довкола якого повинні зосереджуватися змагання інших поневолених народів...», — це скидалося на нездійсненні мрії юного ідеаліста. Але вже за десять років, 1946-го, йому вдалося створити потужну міжнародну організацію — Антибільшовицький блок народів.

Його першими політичними союзниками були Франко і Чан Кай-ші. Завдяки цьому відбулося підписання домовленості з Китайською антикомуністичною лігою на Тайвані про співпрацю і створення в столиці країни, Тайпєй, місії АБН (1957-1960). Там же 1967 року було засновано «Світову антикомуністичну лігу», в яку входили представники понад 60-ти національностей. Сам Стецько був постійним членом керівного органу — езекутиви Ліги. З ініціативи Ярослава Стецька постала також Європейська Рада Свободи, яка обрала його довічним членом почесної президії.

На ту пору Стецько також очолює ОУН (бандерівців) і найдовше в історії керував цією структурою — від 1968 до 1986 року.

Він був не лише організатором, а й успішним політехнологом. Прес-конференція Хрущова в Стокгольмі 1964 року з нагоди відвідин цієї країни перетворилася на брутальну критику націоналістів, адже напередодні Стецько відвідав із вінком могилу Карла XII. Після цих подій спікер парламенту Данії свідомо організував прес-конференцію з Ярославом Стецьком як прем'єр-міністром, який репрезентує українську націю.

Його харизму визнавали державні діячі багатьох країн. Під впливом Стецька генеральний секретар НАТО Джон Гекет написав книжку «Третя світова війна», де змоделивав ситуацію, що українські націоналісти опанували КДБ, здійснили переворот і розвалили РСР.

Іншого разу прем'єр-міністр Туреччини запросив Ярослава Стецька офіційно в гості і, незважаючи на гучні протести радянських дипломатів, організував подорож Чорним морем — щоб той міг побачити береги України й набрати морської води своєї Батьківщини.

Я. Стецько був приятелем багатьох авторитетних політичних діячів світу. До нього зверталися по допомогу представники різних націй, яким з різних причин було потрібно звернутися до світових лідерів. Ярослав Стецько радо допомагав, а про себе казав, що він «маклер без держави», адже допомагає іншим державам тоді, коли його нація сама не має державності.

Запорукою успіху Стецька була «залізна воля», яка давала змогу, як він сам казав, «міряти сили не реальним, а бажаним». З огляду на авторитет, який мав на Заході Ярослав Стецько, його міг випередити лише інший уродженець Тернопільщини — Патріарх Йосип Сліпий, який, вирвавшись із радянського ув'язнення, завжди порушував національне та релігійне українське питання на різних світових форумах.

Якось, летючи на чергову міжнародну зустріч, Стецько мав проблеми в аеропорту з металощукачем, який чотири рази подавав сигнал про наявність металу. Я. Стецько з гумором згадував: «Здивованим контролерам я врешті сказав, що в мене, крім залізної волі, нічого металевого нема... Контролер усміхнувся і пропустив мене до літака».

Поранення Ярослава Стецька

Горить авто, в якому транспортовано Ярослава Стецька. 24 квітня 1945 р.

Несуть пораненого Ярослава Стецька. Сушіце. 24 квітня 1945 р.

Роман Петренко
м. Вашингтон

Про виїзд з Праги повідомив мене о. д-р Іван Гриньох, подаючи мені час і збірний пункт, що був на передмісті м. Праги. Там я з двома своїми людьми ("Крилатий" — Віктор Новак і "Донець" — Василь Семахівський) повантажились в одне військове тягарове авто, в якому крім нас було ще 6-8 осіб.

Кожний мав якісь праватні речі: валізки, наплечники, харчі. Крім "Крилатого" і "Донця", я не знав нікого і вважав, що ці люди мають якусь відношення до Закордонного Представництва УГВР. У пізнішому мені стало відомо, що це були: Володимир Стахів з дружиною Марією, Мирон Матвієйко з дружиною Генєю, Генко Пришляк з дружиною, ще якась жінка. Інших прізвищ не пригадую. Перед нами у вантажному авті їхала озброєна, одягнена в словацькі мундири група людей. Як виявилось, це була охоронна бойка під командою "Нечая" (Дячшин, проживає в США), відповідальна за безпеку цього транспорту.

Вийшли вночі, по дорозі пропускали військові німецькі транспорти, чути було артилерійську канонаду. Це почався бій за Прагу, яку обороняла РОА (Русская Освободительная Армия) під командуванням ген. Власова. Ранком ми були в околиці містечка Сушіце (Шттенгофен), 35 км від Праги.

Іхали бічною, високо наспаною дорогою, що стелилась через болотисту місцевість. По якомусь часі зауважили, що за нами їдуть ще якісь два авта. Несподівано над нами з'явилися два американські розвідчі літаки і почали обстрілювати з кулеметів нашу колону, пролітаючи зовсім низько над нами. Транспорт зупинився, всі повибігали з авт, ховаючись від обстрілу. Тоді я зауважив, що з одного авта, що їхали за нами і також зупинилося у посліху, висіли о. Іван Гриньох і Ярослав Стецько.

Ми підбігли до них і залягли. Я мав дві пістолі і запропонував Ярославі Стецькові малу "шістку", яку він, з подякою, захував у праву кишеню плаща. Одягнений був він у яскравий плащ, на голові мав сірий капелюх.

О. д-р Гриньох запропонував віддалитись від транспорту, що ми й зробили. Літаки зробили круг і заатакували вдруге, поцілвши в наше тягарове авто, яке загорілось. Задиміло і одне з особових авт "Фольксваген", бо, на щастя, запальні кулі попали в сидіння і воно не відразу спалахнуло. О. д-р І. Гриньох кликнув нас і ми гуртом побігли до авт. Відкотивши одне авто від другого на певну віддачу, ми на швидку розвантажували їх, повикидавши з них валізи, картонні пачки та все інше на безпечну віддачу. (Була це, як мене поінформували, частина архіву УГВР, що його перевозили на Захід). Вдалось погасити вогонь, хоч "Фольксваген" був у середині досить пошкоджений. Побачивши, що літаки завернули на нас третій раз, я з о. І. Гриньохом відбігли трохи далше і сховались під бетонний місток. Скинена недалеко містка бомба не розірвалася.

Коли ми вийшли з-під мосту,

то побачили, що в цьому налеті серйозно був поранений колишній голова Українського Державного Правління Ярослав Стецько. Він лежав на лівому боці і не міг підвестись. Лівий рукав плаща був закривавлений коло ліктя, а з правої ступні текла кров. Побачили ми й третє поранення. Була поранена права кишеня плаща. Куля, відбившись рикошетом від пістолі в кишені плаща, ковзулась по шкірі і зранила низ живота...

На щастя був це останній налет літаків. Мирон Матвієйко, я, к-р "Нечай" негайно подали першу допомогу пораненому Ярославі Стецькові. Перенесли ми його до близької фермерської хати, знайшли якісь простирала. Зняли з нього плащ і маринарку, віддерли лівий рукав сорочки, скинули чешляк з дружиною, ще якась жінка. Інших прізвищ не пригадую. Перед нами у вантажному авті їхала озброєна, одягнена в словацькі мундири група людей. Як виявилось, це була охоронна бойка під командою "Нечая" (Дячшин, проживає в США), відповідальна за безпеку цього транспорту.

Вийшли вночі, по дорозі пропускали військові німецькі транспорти, чути було артилерійську канонаду. Це почався бій за Прагу, яку обороняла РОА (Русская Освободительная Армия) під командуванням ген. Власова. Ранком ми були в околиці містечка Сушіце (Шттенгофен), 35 км від Праги.

Іхали бічною, високо наспаною дорогою, що стелилась через болотисту місцевість. По якомусь часі зауважили, що за нами їдуть ще якісь два авта. Несподівано над нами з'явилися два американські розвідчі літаки і почали обстрілювати з кулеметів нашу колону, пролітаючи зовсім низько над нами. Транспорт зупинився, всі повибігали з авт, ховаючись від обстрілу. Тоді я зауважив, що з одного авта, що їхали за нами і також зупинилося у посліху, висіли о. Іван Гриньох і Ярослав Стецько.

Ми підбігли до них і залягли. Я мав дві пістолі і запропонував Ярославі Стецькові малу "шістку", яку він, з подякою, захував у праву кишеню плаща. Одягнений був він у яскравий плащ, на голові мав сірий капелюх.

О. д-р Гриньох запропонував віддалитись від транспорту, що ми й зробили. Літаки зробили круг і заатакували вдруге, поцілвши в наше тягарове авто, яке загорілось. Задиміло і одне з особових авт "Фольксваген", бо, на щастя, запальні кулі попали в сидіння і воно не відразу спалахнуло. О. д-р І. Гриньох кликнув нас і ми гуртом побігли до авт. Відкотивши одне авто від другого на певну віддачу, ми на швидку розвантажували їх, повикидавши з них валізи, картонні пачки та все інше на безпечну віддачу. (Була це, як мене поінформували, частина архіву УГВР, що його перевозили на Захід). Вдалось погасити вогонь, хоч "Фольксваген" був у середині досить пошкоджений. Побачивши, що літаки завернули на нас третій раз, я з о. І. Гриньохом відбігли трохи далше і сховались під бетонний місток. Скинена недалеко містка бомба не розірвалася.

Коли ми вийшли з-під мосту,

Селянська хата, де зроблено першу перев'язку Ярославі Стецькові.

що Я. Стецько був прем'єром українського уряду. Від самого початку перебування в міському шпиталі Я. Стецько вимагав, щоб адміністрація шпиталю робила заходи перенести його до військового американського медичного центру. Але американці відмовилися приймати приватних осіб до військового шпиталю. Я Стецько, при побаченні, розпитував про о. д-р І. Гриньоха і, довідавшись, що вони вже від'їхали, попросив мене наздогнати їх і передати листа. На другий день мені вдалося їх на ровері догнати і передати листа, бо вони від'їхали всього 10 км. О. д-р І. Гриньох прочитав листа і почав розпитувати про стан здоров'я Я. Стецька. З листа виглядало, що це була написана його остання воля. О.

що Я. Стецько був прем'єром українського уряду. Від самого початку перебування в міському шпиталі Я. Стецько вимагав, щоб адміністрація шпиталю робила заходи перенести його до військового американського медичного центру. Але американці відмовилися приймати приватних осіб до військового шпиталю. Я Стецько, при побаченні, розпитував про о. д-р І. Гриньоха і, довідавшись, що вони вже від'їхали, попросив мене наздогнати їх і передати листа. На другий день мені вдалося їх на ровері догнати і передати листа, бо вони від'їхали всього 10 км. О. д-р І. Гриньох прочитав листа і почав розпитувати про стан здоров'я Я. Стецька. З листа виглядало, що це була написана його остання воля. О.

що Я. Стецько був прем'єром українського уряду. Від самого початку перебування в міському шпиталі Я. Стецько вимагав, щоб адміністрація шпиталю робила заходи перенести його до військового американського медичного центру. Але американці відмовилися приймати приватних осіб до військового шпиталю. Я Стецько, при побаченні, розпитував про о. д-р І. Гриньоха і, довідавшись, що вони вже від'їхали, попросив мене наздогнати їх і передати листа. На другий день мені вдалося їх на ровері догнати і передати листа, бо вони від'їхали всього 10 км. О. д-р І. Гриньох прочитав листа і почав розпитувати про стан здоров'я Я. Стецька. З листа виглядало, що це була написана його остання воля. О.

д-р Іван Гриньох прочитав мені кілька речень, які мені запам'яталися: "Знаю, що скоро відійду, прошу мене поховати поруч з Симоном (Петлюрою), бо я так горів як і він. Привітайте від мене Всіх". Характер письма був нерівний, місцями нечіткий. Зміст записки пригнічував і вражав.

Повернувшись назад, я застав Я. Стецька в трохи кращому стані, хоч говорив він з трудом. Побажав, щоб я негайно, в його імені, написав три листи слідуючим адресатам: президенту Г. Труменові, ген. Д. Айзенгаверові, ген. Монтгомері про те, що прем'єр українського уряду Я. Стецько поранений і знаходиться в провінційному шпиталі м. Сушіце і просить допомогти йому.

На другий день при зустрічі з Я. Стецьком я доповів йому, в присутності "Славка", про покладження справи з висланням листів. Він того дня почувався трохи краще і був задоволений з мого звіту. Мені сказав "Славком", що до нього приходили з адміністрації шпиталю і якісь люди з управи міста й повідомили його, що він не має права залишити шпиталь без їхнього відома. Це означало домашній арешт. В зв'язку з цим Я. Стецько покликав нас трьох і вирішив так: при ньому залишається тільки "Денис", а я і "Славком" маємо виїхати до Мюнхену, розшукати о. д-р І. Гриньоха, висвітлити йому цілу ситуацію та пробувати організувати йому

допомогу звідти. Якщо це було б неможливо ще з огляду на фронтові дії, то передати йому ціянкалію. Ми з "Славком" почали приготуватись до дороги. За свою пістолі я виміняв у власника пекарні старого ровера. Другого, в ще гіршому стані, вдалося виміняти в якоїсь жінки за ковбасу (салімі) і ми готові були рушити в напрямку Баварії.

Війна закінчилася, а ми й не знали. Відпочивши і розпитавши дорогу на Мюнхен, ми з "Славком" почали приготуватись до дальшої подорожі.

Вже під самим Мюнхеном, відпочиваючи, зустрів українців, що були в свій час вивезені на роботи до Німеччини і працювали там у молочарні. Вони мені дуже допомогли. Переночували, нагодували, дали на дорогу харчів, поінформували, що в Мюнхені є вже якась українська установа. Дали адресу до свого приятеля в місті, що знав наших людей і зв'язок до них.

На другий день я вже був у Мюнхені і знайшов потрібних людей. Деякі люди з ЗЧ УГВР, з якими я був пов'язаний в Братиславі, знаходились вже в Мюнхені, хоч о. д-р І. Гриньох був ще десь у дорозі (їхали кінями). В місті зустрівся з Мирославом Прокопом і поінформував його про пригоди після приїзду з Праги. Він нічого не знав про бомбардування, поранення Я. Стецька, перебування його в лікарні і необхідність перевезення його в безпечну зону. Для цього треба було знайти транспорт і людей, щоб тим зайнялися. М. Прокоп не міг мені нічим допомогти і спрямував мене до м. Авгсбургу. Я ствердив, що в Авгсбургу вже працює Український комітет, який очолив проф. Петро Чуйко. Там видавали людям потрібні документи, допомагали в розшуках родичів, знайомих і т. д. Там я зустрів також знайому з Кракова Анну Музику ("Муху"), пізніше дружину Я. Стецька.

В Авгсбургу я зустрівся з Василем Охримовичем (чільний член закордонного проводу ОУН, який (пізніше) відійшов у Україну, був арештований КГБ, суджений і розстріляний у 1954 р. у Києві. Він негайно знайшов два авта в м. Ваймарі. Порозумівшись з о. д-р І. Гриньохом, до м. Сушіце послано бойку (у складі якої була також й Анна Музика-"Муха"). Підкупивши там працівників лікарні і чеських урядовців, вони винесли пораненого Я. Стецька до авта і щасливо перевезли його до Мюнхену. Знаний хірург д-р Борис Андрієвський, по тривалому лікуванні, допоміг йому прийти до здоров'я.

* * *

Борис Андрієвський — лікар, народжений у 1989 р. в с. Безсади Лохвицького р-ну на Полтавщині — проф. Дніпропетровського і потім Львівського медичних інститутів, співпрацював з підпіллям (УЧХ) 1943-1944: на еміграції — керівник шпиталю, організатор УЧХ і політичний діяч, від 1952 у США. Помер 20 жовтня 1962 році у Клівленді.

Роман Петренко. За Україну, За її волю: Спогади. Торонто-Львів: Літопис УПА., т. 27, 1997.

Ярослав Стецько в координатах часу й простору

Андронік Кармелюк
м. Київ

З благодатної Тернопільщини

Так склалося, що 2011 і 2012 роки особливо багаті на круглі дати, які невід'ємно пов'язані з життям і ключовими подіями в діяльності видатного сина України Ярослава Стецька (1912–1986). Торік ми відзначали такі віхи з його життя: 25 років від смерті Провідника ОУН і Президента АБН, 70-річчя відновлення Незалежності України Актом 30 червня 1941 року у Львові та 65-ліття від заснування міжнародної антикомуністичної організації АБН у Мюнхені. Цього року минає 100-річчя від дня народження Ярослава Стецька.

Народився він, за твердженням Ярослави Стецької, у Тернополі, а в селі Великий Глибочок певний час жила родина о. Семена Стецька та його дружини Теодосії з двома синами – Омеляном і Ярославом, майбутнім державним діячем України. У В. Глибочку збереглася хата з городом родини Стецьків.

Майбутня дружина Провідника ОУН – Анна Музика-Стецько, походила з недалекої княжої Тереховлянщини. Вони зустрілися після війни в еміграції, стануть близькими співробітниками, а відтак подружжям. Згодом, після розвалу тюрми народів ССРР, Ярослава Стецько тоді вже сама очолює Провід, здійснивши одну із заповітних мрій свого чоловіка – за рішенням Проводу перенесе осідок керівництва ОУН в Україну, спочатку до Львова, а згодом до Києва. Вона отримує громадянство України і стане народним депутатом, виконуючи історичну місію, на яку присягає по сьогодні кожний член ОУН – здобути українську державу.

На тернопільській землі, в с. Задздріть, 120 років тому народився інший видатний українець – князь Церкви та Ісповідник віри, Патріарх Йосиф Сліпий. Життєві дороги Я. Стецька й Патріарха Йосифа Сліпого двічі перехрещувалися у важливі моменти історії: на їхню долю випало виконати чини, які на перспективу визначали долю й розвиток Української держави та УГКЦ. У кінці червня 1941 року вони були учасниками Народних зборів у Львові, на яких проголошено Акт відновлення державності України. А після 1963 року, коли Хрущов на вигому Заходу звільнив із довголітнього сибірського ув'язнення Главу УГКЦ, тоді ще Митрополит Йосиф Сліпий виконав заповіт свого великого попередника Митрополита Андрія Шептицького: на сесії 2-го Ватиканського собору, у присутності Папи Римського та єпископату всього світу, митр. Й. Сліпий заявив про живучість каткомбної УГКЦ, яку Москва в 1946 році намагалася знищити насильно і ліквідацією. З посланням на мученицьку ієрархію і вірян Церкви та на проліті українцями ріки крові в ім'я віри та свободи, Глава й Отець УГКЦ Йосиф Сліпий просив надати українській Церкві-Мучениці, яка перебувала в єдності з Римським Престолом, права помисності, тобто патріаршого статусу.

Державність і патріархат – оці два поняття, які уособлюють та юридично матеріалізують суверенність української нації та, водночас, самоврядність українського Божого люду, були центральними в усіх прагненнях і конкретних кроках як Голови УДП 1941 року Я. Стецька, так і Глави УГКЦ Патріарха Йосифа Сліпого. За це український народ їх вічно буде шанувати, за це їм належить почесне місце в Пантеоні слави. Обидва ці юридичні поняття – суверенність і помисність – зберігають у нинішній незалежній Україні, в державі, яка тільки-що формується як українська, національна й християнська, свій мобілізуючий і програмний характер.

Від Перших до Других Визвольних змагань

Стецько – яскравий представник покоління українців, батьки яких створили першу УССД і зазнали гіркої поразки у перших Визвольних змаганнях (1917–1921). Його покоління перейняло ідейну естафету від своїх батьків й активно готувалося підняти нову боротьбу. Крайці представники цього покоління українців продовжили героїчну епоху державності, проголосивши Акт 30.6.1941 року і створивши УДП та пізніше – УГВР, а на захист своєї волі та державності вони поставили народну УПА. Цю епоху ми зазвичай називаємо другими Визволь-

Зліва: Теодосій Буйняк, Михайло Шепетик, Слава Стецько, прем'єр провінції Онтаріо Вільям Дейвіс, Ярослав Стецько, депутат Юрій Шимко, Марія Шкамбара, Андрій Бандера. Торонто, 1981 р.

ними змаганнями. Цим разом вони уже не завершилися поразкою, – як це дехто з легкої голови сьогодні твердить, бо вони мали своє природне продовження у Збройному підпіллі, у табірних повстаннях червоного ГУЛАГу, у новому Русі Опору, коли на поприще боротьби за національні та людські права виступили й зустрілися два покоління українських самостійників – ветерани ОУН й УПА, поети й інтелігенція, інакше кажучи, владки й священники каткомбної УГКЦ. Їхні прагнення підтримували представники Прибалтики та інших національних груп.

Освіту Ярослав отримав класичну європейську – у Тернопільській гімназії, в університетах Кракова та Львова. Світогляд його формували такі чинники, як батьки, умови польської окупації і дискримінації, ветерани УВО та одностайні в новоствореній Крайовій Екзекутиві ОУН, а допити в польській тюрмі та окупаційний суд гартували його дух і стали волю. Стецько належав до активної і допитливої молоді, яка жваво цікавилася подіями міжнародної політики, подіями у підсоветській Україні, він випробував своє ще молоде публіцистичне перо в націоналістичних виданнях.

Ярослав намагався пізнати досвід інших поневоєних народів, наприклад, Ірландії, або тих, які воювали проти червоних агресорів, як в Іспанії та Фінляндії. Він обстоював думку, що українські націоналісти мали б організувати свої власні озброєні загони добровольців і вислати їх на допомогу до Фінляндії чи до Іспанії на боці антикомуністичних сил. Стецько виступав насамперед за здобуття свободи і за відсіч червоним агресорам, і всюди та за всяких умов він шукав і здобував прихильників державної незалежності України. Цієї засади він дотримувався у всіх ситуаціях і в усі періоди свого життя: чи то готуючись до вибуху неминучої німецько-советської війни, чи то організуючи після війни міжнародний антикомуністичний рух та об'єднуючи поневоєні народи.

Гарантію державної незалежності України та інших поневоєних Росією народів Стецько уважав тільки у поборюванні та знищенні російського імперіалізму. Ця аксіома є й нині актуальна: вона проходить постійне випробування історичними рефлексами Кремля (газовий диктат, Чорноморський флот в Криму, облуда «Русского міра», задушшливі «братські» обійми в ЗМІ, в російській маскультурі, історії і т.п.).

Коли б скласти мозаїку з особистостей, які творили політичну історію України з державницьких позицій (залишаємо за лаштунками територію УССР, де українську націю тероризував і перетворював на свій авторитарний російський лад большевицький молох), то не можна не згадати таких світлич постатей, як: С. Бандера, С. Ленкавський, Р. Шухевич, В. Кук, Б. Краців, В. Янів, Я. Рак, І. Габрусевич, Мирон Орлик, І. Клімів-Легенда, М. Климишин, В. Лемик, д-р В. Горбовий, Лев Шанковський та ціла плеяда діячів, воїнів, духівників і владик. Усі вони, названі й неназані постаті, створюють колективний образ державного діяча, який був впевнений у собі й у своїх національних прагненнях, у відстоюванні своєї людської та національної гідності, у своїй рішучості не відступити ні на крок назад, навіть в обличчя воєнних фронтів, які смертоносно прокочувалися по території України від

1939 до початку 1950-их років, зокрема в Західній Україні.

У мемуарній літературі та в історичних дослідженнях недостатньо вивітлено діяльність та погляди провідних діячів націоналістичного руху за період 1939–41 років – після масового звільнення з польських тюрм і Берези Картузької, напередодні і в перші місяці вибуху німецько-советської війни. Стецько був учасником двох ключових Великих Зборів ОУН – Римського й Краківського; на останньому переважна більшість т.зв. крайовиків, зберігаючи стратегічну єдність і мету всієї ОУН, вирішила в обличчя вибуху війни застосувати революційну тактику.

Стецько і його однодумці проявили високу політичну зрілість і мудру далекоглядність у плануванні політичної дії: увесь історичний та життєвий досвід надихав їх відновити українську державність, застосовуючи тактику творення доконтрактних фактів перед будьяким окупантом України; вони свідомо йшли на самопожертву, створивши і скерували на всю територію України Похідні Групи з молодих націоналістів і патріотів. Стецько називав ці Похідні Групи «політичною армією» ОУН (очуха не всі її учасники були членами ОУН), яка мала чітку державотворчу місію – закликати населення на звільнення від большевиків територіях і ще не опанованих німцями землях організувати народну владу і творити власну державу. Ці дії достатньо широко засвідчені у документах, у спогадах учасників тих непростих подій, у їхній поведінці в нацистському ув'язненні, а після війни у декларації Воюючої України в умовах нової окупації, тепер уже всієї території України.

Державність – історична константа ОУН

Проявляючи політичну ініціативу в складний і небезпечний для України і власного життя час, Я. Стецько при реалізації своїх державотворчих чинів завжди шукав підтримки з боку представників різних партійних сил і широкій громадськості. Це свідчило про прагнення реалізувати свої політичні кроки на демократичній, представницькій засаді. Так було зі створенням Українського Громадського Комітету в Кракові на чолі з д-р Горбовим, так було також із скликанням Народних Зборів у Львові для проголошення Акта 30 червня 1941 року і для створення уряду під керівництвом Стецька. Чи пізніше, коли розгорнулася всенародна боротьба з допомогою УПА під керівництвом Шухевича, був скликаний політичний представницький орган у формі УГВР на чолі з К. Осмаком, колишнім членом Центральної Ради УНР.

Таким чином представники ОУН реалізували юридичну тяглість і правонаступність Української державності, яка (після поразки гетьмана І. Мазепи під Полтавою в 1709 році) знову відродилася та з'єдналася в 1918–19 роках у Львові та Києві. Фактично, існує нерозривний юридично-державницький простір самостійності України протягом усього 20-го століття. Цю юридичну «метрику» Незалежності України слід буде записати у преамбулі до тексту нової редакції Конституції України. Таку позицію диктує наша пошана до попередніх поколінь і нагорода за кровну боротьбу засновників державності України у ХХ столітті.

Цей «метричний запис» у преамбулі до Конституції має навіки нагадувати майбутнім поколінням українців, що ніхто нам не подарував нашу державність, вона була здобута волею народу, і вона нині також вибудовується на крові борців за волю і суверенність української нації. На особистих чеснотах ісповідників віри та на жертві новомучеників за християнську віру і кийське благочесття, яке є спільне всім традиційним Українським Церквам.

У довгі післявоєнні роки, коли політичні біженці в багатьох країнах Заходу формували організовані громади, з ініціативи українських політичних емігрантів виникла ціла низка громадських структур із чітким державницьким спрямуванням. Велику організаційну працю на цій ниві провела ОУН на чолі зі С. Бандерою. ОУН поставила собі за політичну мету підтримати в Україні, окупованій червоними тоталітаристами, підпільну боротьбу Воюючої і Нескореної України, а на Заході бути політичним рупором голосу суверенної нації, народ якої поневоєний комуністами, і лобювати державницькі інтереси України на різних світових форумах.

Тоді відбувся раціональний поділ праці між очільниками ОУН. С. Бандера, який очолював Провід усієї ОУН, головну свою енергію скерував на підтримання боротьби збройно-політичного підпілля в Україні; С. Ленкавський організував і керував інформаційно-дослідницьким центром, який стежив за подіями в ССРР і у світі; Я. Стецько, зберігаючи за собою мандат Голови УДП, якого під жодним тиском він не зрікся і на захист якого виступили воїни УПА під універсальним гаслом «Воля народам! Воля людині!», став головним і невтомним лобістом інтересів України серед поневоєних народів і на міжнародній арені. На цій ниві він досяг унікальних успіхів.

За «панорамний» погляд на історію

Міжнародна політична й дипломатична діяльність Стецька, на жаль, взагалі мало вивчена, систематичне дослідження її навіть ще не почалося. Багато осіб, з якими Я. Стецько контактував, тісно дружив, продуктивно співпрацював, нині ще живуть і вони можуть дати цікаві та авторитетні свідчення про величезну ним пророблену роботу, теоретичну й практичну. Під вівісками міжнародних структур АБН, АПАКЛ, ВАКЛ і ЄРС криється широка панорама й динамічна дипломатична діяльність, яку організував, творив та очолював протягом кількох десятиліть Я. Стецько. Йому віддано допомагала, а після смерті продовжувала цю міжнародну діяльність, його дружина і довголітня помічниця Ярослава Стецько. У підручниках історії української дипломатії, за якими мали б навчатися студенти-міжнародники й випускники Дипломатичної академії при МЗС України в Києві, повинні фігурувати об'ємний розділ саме про діяльність Стецька, який був на Заході головним лобістом сувереного голосу поневоєної української нації та її права на свободу і незалежну державність. Представництво УССР в ООН мало радше паперове та символічне значення, воно на ділі легалізувало підневільний стан України в червоному імперському твориві під назвою ССРР.

Щоб зрозуміти роль і підкреслити неабиякі заслуги Я. Стецька перед Ук-

раїною, в тому і для нинішньої Української держави, варто скласти список відомих постатей, з якими можна порівнювати постать Я. Стецька або з якими він особисто контактував чи співпрацював. Ким для підбитої німцями Франції був ген. Шарль Де Голь, тим для України був прем'єр-міністр УДП Я. Стецько, а в єдиній команді з ним ще й Провідник ОУН Бандера та Командир УПА Шухевич. У Стецька були тісні й дружні контакти з відомими демо-християнськими політиками Італії – колишніми прем'єрами Фанфані й Андреотті. Цей ряд можна продовжити рядом багатьох політиків, про кожного з яких існує необхідність написати окремий розділ: Президент Тайваню ген. Чан Кайші, ген. Фулер, нещодавно померлий князь і євродепутат Отто Фон Габсбург, з Англії – родина прем'єра МакМіллана, лорд Беннет, депутат Джон Вілкінсон, швед Бертіл Гагман, зрештою президенти США Рональд Рейган і Дж. Буш-старший, та багато-багато інших відомих осіб, політиків та військових.

Окрему сторінку в політичній біографії Я. Стецька становить історія розвитку його взаємин з німцями – у воєнний і повоєнний період. Мало відомо загалом про факти, коли німецькі полонені в советських лагерах зблизилися з представниками українського визвольного руху і після їхнього звільнення та повернення до Німеччини вони передавали Проводові ОУН інформацію про націоналістичне підпілля та їхніх ісповідників віри. Пошана німцям, уже очищених поразкою війни й утверджених в усвідомленні, що Україна має Богом дане і кров'ю виборене право на свою державність, проявлялася в багатьох формах, хоча втрачені шанси і завдані жалівні удари неможливо виправдати. Посол Німеччини в Україні Дітмар Штюдemann особисто прийшов віддати останню шану померлому сль.п.м. Ярославу Стецько, тіло якої було виставлено в будинку Центральної Ради в Києві. Мова дипломатів говорить сама за себе. Принципове відстоювання прав України перед Берліном С. Бандерою, Я. Стецьком та їхніми близькими співпрацівниками – це дуже показова та повчальна сторінка для українсько-німецьких стосунків, які донині мають стратегічну вагу для нашої держави. І вона в очі коле недругам України і ворогам боротьби за наші національні права.

Коли на канву політичних подій в Європі середини ХХ століття накласти життєвий шлях, теоретичні праці, політичні акти й міжнародну лобістську діяльність Я. Стецька, то історія України, яка за весь той час була фактично бездержавною – за винятком коротких періодів Карпатської України й Акта 30. 6. 41 та УДП – виїде багатшою, більш насиченою різноманітними політичними думками і дією, ніж попура й безбарвна історія українців під советською дійсністю.

Ми ніяк не нехтуємо долею мільйонів українців із підсоветської України та не зменшуємо їхнього особистого, безперечно жертвовного та героїчного вкладу у поборюванні нацистського окупанта. Проте, Визвольні змагання й збройна боротьба проти всіх окупантів в ім'я національної свободи та української державності підносили боротьбу ОУН та УПА, і взагалі Руху опору тоталітаризму, на вищий щабель, на духовний рівень. Вона робить нашу історію у ХХ ст. більш гідною, героїчною, людянішою, одним словом – інтегрованою в світ європейських цінностей, до якого ми поступово, хоча з певними болючими і вимушеними затримками, таки повертаємося.

Саме таку цілісну картину про українців та Україну, яка тим часом збагатилася ще й народною Помаранчевою революцією, наші учителі мають змалювати своїм учням, а історики повинні презентувати її світові. Але ми впевнені, що й Помаранчева революція, яку «командирам» і політикам від майданів, поки що, не вдалося з тривалим результатом конвертувати у національний здобуток на державному рівні, ще вихлюпне з народної гуцці нових провідників, нових організаторів, нових одержимих духом Національної революції державних діячів.

Століття від дня народження Я. Стецька дуже корисна і, мабуть, вчасна нагода, щоб нинішнє покоління українців поновно наснажилося і черпало сили та натхнення із чистих джерел національної революції і суверенної державності України. Навітрямося тому правильно й панорамно читати, розуміти і переказувати власну політичну історію своїм землякам і світові.

Націоналіст як християнин і революціонер в творах Я. Стецька

З'їзд українців Америки і Канади у 100-ліття від смерти Шевченка і 20-ліття від проголошення акту 30 червня 1941 р. Торонто, 1961 р. Четвертий справа Ярослав Стецько.

«Українська націоналістична ідеологія сягає своїм корінням християнських підвалин світогляду української нації».

Ідеї і правила юнацтва ОУН.

Вважається, що риси характеру формуються ще в дитинстві... це так, але не всі й не повністю. В дитячому віці в людини лише закладається фундамент характеру, але остаточно він формується в підлітковому віці. Дуже важливим є те, щоб в родині дитину вже змалку починали виховувати в патріотичному дусі, а коли підросте – віддали в молодіжне патріотичне середовище: щоб син або дочка кожною клітинкою були патріотами своєї країни. Ще не менш важливою є необхідність вчити дитину на прикладах героїзму й принципів християнства. Не є секретом те, що кожен народ, яким хоче керувати інший народ, має прагнення до визволення з-під чужоземного впливу. Й буде мати це бажання доти, доки ця нація має віру у власну незалежність, допоки є люди здатні вести її до боротьби. «Зрушити націю мусить її ж еліта» - казав один з ідеологів українського націоналізму, президент Антибільшовицького Блоку народів – Ярослав Стецько. В будь-якого народу має бути еліта – ті кращі з кращих, які здатні запалити великі маси людей й повести їх за собою в потрібну мить. Кожен окупант України, незалежно від часу свого панування на нашій землі, докладав максимум зусиль, щоб, в першу чергу, знищити тих «кращих з кращих» - ту еліту, яка зможе підняти народ на спротив режиму. Напевно саме тому ми зараз в своїй же державі відчуваємо не господарями, а радше гостями. В нас немає тієї еліти. Це означає, що ми маємо її виховати.

Сьогодні я спробую змалювати образ українського націоналіста-революціонера, якого Ярослав Стецько неодноразово змальовував в своїх творах. Тобто образ тих найкращих з усіх соціальних прошарків, що здатні повести за собою цілий народ. Отже, почнемо з важливості значення української нації. За Стецьком: «Найвищою цінністю для української людини є українська нація. Звідси: вихідною і остаточною метою змагань і дії українця має бути сила, добро і ріст української

нації. Найвищою формою буття і єдиною гарантією розвитку нації є національна держава. Буття і розвиток української нації може забезпечити єдино Суверенна, Соборна, ні від кого незалежна Українська Держава. Звідси найвищий імператив для кожного українця: «Здобудеш українську Державу або згинеш у боротьбі за неї!». Саме з цими словами тисячі українців йшли на смерть заради свободи свого народу, рідної землі.

Для того аби повести націю на боротьбу необхідна еліта, провідні кадри, бо саме ці кадри є головною рушійною силою в революції й від її якості, моралі, віри в перемогу залежатиме успіх або невдача революційної дії. Ярослав Стецько як ніхто розумів важливість виховання кадрів для революційної боротьби. Тому, ще на самих початках існування, Організація Українських Націоналістів поставила собі за мету не кількість членства, а його високу якість, бо від цього безпосередньо залежатиме тривалість боротьби й досягнення успіху акції. В своєму творі «Ідеї, люди, боротьба» Стецько наголошував, що «для організації, що стає захисником цілої нації, мусить бути аксіомою те, що консолідувати народні маси в боротьбі чи акції проти ворога можна лише двома, а не механічною методою консолідації партій. Наприклад, двадцять добрих, політично вишколених революціонерів-пропагандистів, організаторів чи бойовиків є більшим досягненням, ніж сотні міжпартійних засідань...». Отже бачимо важливість вишколу членства, безперервної проби його якості, готовності до найбільшого чину й високої ідейності. І тоді не важливо, наскільки ворог сильніший нас мілітарно та чи переважає нас кількісно, що добре вишколеними кадрами можна буде вести довготривалу боротьбу, як це вдалось ОУН та УПА, що так і не були переможені. Організація, яка береться вести свій народ на боротьбу, має стати для неї «не семафором біля залізничних рейок, а дорогавказом» на шляху

до повного визволення. Розуміючи, що будь-яка організація, тим паче підпільна, потребує постійного поповнення новими членами, які зможуть перебрати від «старих» естафету боротьби (бо старі члени організації гинуть в бою, тим самим даючи приклад до виховання героїзму та твердої постави в боротьбі), Стецько казав: «Молоде покоління не виникло якось відокремлено від революційно-дійових процесів ОУН-УПА, - воно виростало в кліматі жертв крові бійців ОУН-УПА, Чупринки, Сороки, Олійника (бо кров борців за волю не пропадає марно)». Отже, дуже важливо, щоб молоді, яка зараз підрастає, виростала на прикладах героїчного чину своїх ділів та пращів (а прикладів таких дуже багато), щоб в молодих людей в жилах змалку кипіла кров революціонера, борця за справедливість з високими християнськими цінностями.

Не менш важливим від вишколу ідеологічного має бути й глибока віра в Бога, бо лише так можна, навіть в найтрагічніші для народу часи, залишатись людиною й вірити в перемогу добра над злом, бо «український націоналізм, що керується християнським світоглядом і етичними принципами християнства і героїчного гуманізму, став духовою природою української нації...». Ярослав Стецько постійно наголошував на важливості дотримання традицій та глибокої віри в Бога не зважаючи на те, що може здатися – революція ламає все старе й буде абсолютно нове, але ні, - вона веде до кращого життя із збереженням всього доброго, що було набуто власним народом за всі роки існування. Навіть на V Великому Зборі ОУН він закликає: «Назад до традицій, назад до первісної Євангелії – це революційні гасла нашої епохи, хоч і як суперечливими можуть здаватися поняття революції й традиції!». Ми не відрікаємось своєї приналежності до української нації, ми глибоко шануємо свої традиції але ми рішуче відкидаємо зі свого революційного шляху все, що зважає нам йти впевненими кроками вперед, що не дає розвиватись українській нації.

Український націоналізм завжди в своїй основі мав християнство. Ось один з прикладів: ОУН з самого початку свого існування встановила норми поведінки своїх членів й виклала це в «44 правилах життя

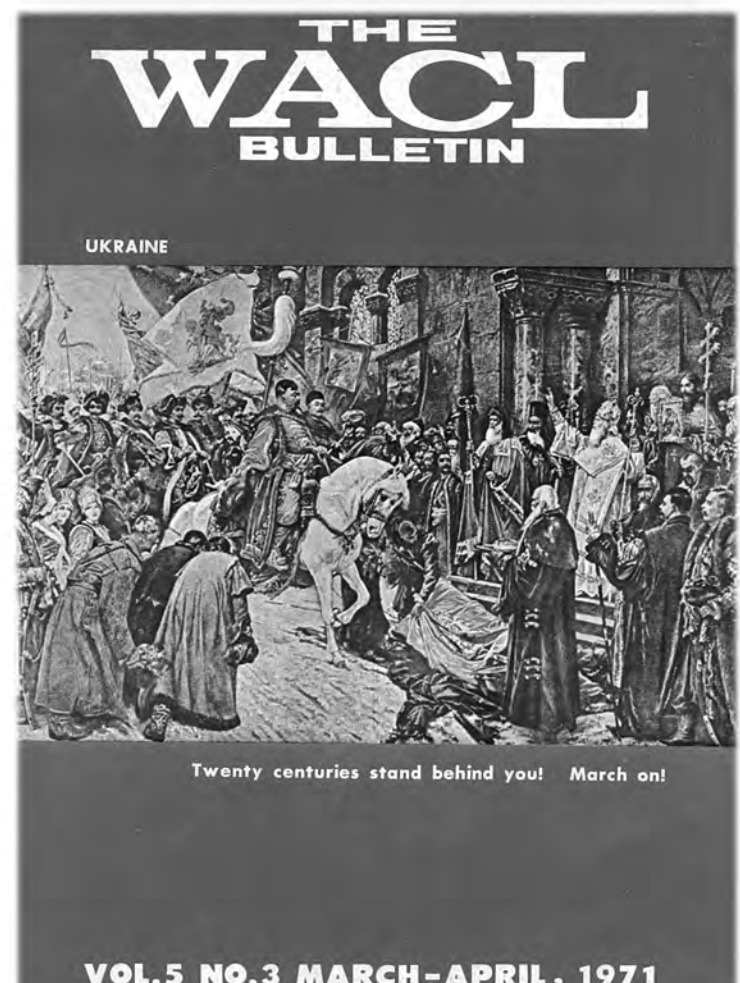
українського націоналіста», а там, зокрема, говориться й про християнські основи: «11. Могутній Бог княгині Ольги і Володимира Великого жадає від Тебе не сліз, ані милосердя чи пасивного роздумування, але мужності й активного життя», або ось: «12. Знай, що краще віддаси Богові почесність через Націю та в ім'я Нації чинною любов'ю до України, суворою мораллю борця та творця вільного державного життя». Ми бачимо, що любов до Бога й своєї нації пов'язані нерозривно.

Хоч твори Стецька були написані багато років тому, але вони й досі актуальні, бо дають відповідь на важливі питання: куди нам рухатись, як подолати зневіру у власні сили, чому немає новітнього Мойсея, що поведе українську націю до кращого майбутнього – до Української Самостійної Соборної Держави. Відповідь, насправді дуже проста: «Коли еліта – тобто найкращі з усіх соціальних шарів народу – характером слабе, коли вона не вихована, сама не виховується і народу свого не виховує, приходиться занепад нації, залежність від інших націй, що мають здорову еліту». Ярослав Стецько звертає увагу на те, що отак всецільою ідеєю нації може віддатися лише невелика кількість свідомих громадян, меншість, бо - «це не рецепт масового вжитку». Це мають бути люди, які жертвуючи всіма вигодами життя, віддають себе повністю для добра власної нації.

Таким чином, можемо зробити висновок: Ярослав Стецько бачив українського націоналіста-революціонера - християнином з такими якостями характеру як, ідейність, сміливість, одчайдушність, характерність з людською християнською мораллю та мораллю бійця.

Отже, для будь-якої дієвої організації, ба, навіть для цілої країни, надзвичайно важливим є плекання власних високоідейних кадрів, що зможуть продовжити тяглість героїчної боротьби та приведуть власний народ до Української України, за яку боролись тисячі найкращих дочок та синів нашої країни.

*Слободянюк Олексій
Молодіжний Націоналістичний Конгрес
Центр Національного
Відродження ім. С. Бандери
м. Харків*

Геополітичні погляди Ярослава Стецька

Олег Баган
м. Дрогобич

Виступивши як публіцист та ідеолог націоналістичного руху у 1930-ті рр., Ярослав Стецько не полишав пера до кінця життя. Його слово – тверде, вдумливе, заряджене сумлінням – будило і протинало сучасність, закликала і мужньо боронило національну цінність. Він, перебуваючи майже постійно у чинній боротьбі як підпільник чи політик, знаходив час для роздумів та писань на найрізноманітніші теми, але теми міцно пов'язані із ідейною системою визволення і утвердження його нації. Одна з найбільших і найцікавіших тем теоретичних роздумів Стецька – геополітика, проблеми та перспективи відновлення української держави в широкому контексті міжнародного розвитку цілої Європи.

Ще у 1938 р. Я. Стецько передбачав: «Українська Соборна Держава внесе революцію в зовнішньополітичну діяльність світу... Україна вирине, як нова, великого значення сила» (I, 120). (* Тут і далі всі цитати з творів Я. Стецька подаються за виданням: Стецько Я. Твори Ч.1 і 2. – Мюнхен: Видання ОУН, 1987 і 1991. – 528с. і 467 с.)

У концепції національно-визвольної революції народів Я. Стецька роля України була винятковою. Обґрунтування цього була така вихідна теза: «Етнографічна територія України з її 53-мільйонним населенням, геополітичне положення, багатства землі, величина території, ідейно-політичні моменти (Україна як носій ідей християнських, національних, соціальної справедливості й особистої свободи) – визначають особливу роль України на міжнародній шахівниці. З появою української суверенної держави буде докрана докорінна реконструкція карти Сходу Європи» (II, 321).

Україна мала стати тим найбільшим, головним важем, який мав розвалити останню світову імперію, ганебну систему поневолення сотень народів – Росію.

Розвиток історії пішов не імперіальним шляхом. «У висліді II світової війни, — пише Я. Стецько, — зникли всі західноєвропейські імперії. Імперіальний принцип організації світового ладу поступився переможному національному принципу...» (II, 80). Тому Україна, як сила, що підважувала найбільше останню імперію, стала у 2-й половині XX ст. «революційною проблемою світу» (II, 45).

Антиімперський принцип у Я. Стецька знаходить ще й таке обґрунтування: «Причиною світових воєн завжди були імперії (наприклад, Наполеон, Вільгельм, Гітлер, Сталін). І тепер не інакше. Найбільше воєн вели російська, німецька, французька, англійська імперії. А скільки воєн вели Швейцарія, Норвегія, Аргентина, новітній Єгипет? Ліком на розбрат і всевітню боротьбу є ніщо інше, як здійснення національного принципу — незалежність усіх держав чи народів» (I, 214).

Отже, визначальною для Я. Стецька була настанова на визволення і усунування всіх народів як кінцева передумова для гармонійного, щасливого життя світу. Тут він робить такий висновок: «Жоден імперіалізм, жоден лібералізм, а єдино визвольний антиімперіалістичний націоналізм є порятунком світу від війни, страху, нужди і неволі» (I, 215).

Імперіалістичні і ліберально-космополітичні сили завжди залякують світ «хаосом», який, ніби, принесе націоналізм, тобто незалежність народів. Вони підступно переконують, прикриваючи свої апетитні інтереси, що «націоналізм малих народів» (тепер особливо це є популярним!), загрожує «по-

Конференція АБН в Канаді. Промовляє міністер провінційного уряду Онтаріо Михайло Старчевський. Торонто, 1958 р.

стійними конфліктами», «взаємною боротьбою», «ескаляцією агресивності» і т. д. У політичній публіцистиці існує навіть відповідний термін: «балканізація», тобто неспокій, взаємна боротьба, соціально-економічна нестабільність, які так притаманні національно строкатому Балканському півострову.

Відповідаючи всім цим фальсифікаціям і фальсифікаторам правдивої історії і дійсності XX ст., Я. Стецько твердить: «Балканізація» не загрожує спокоеві і порядку, тим більше, що Балкани «балканізували» ніхто інший, а самі імперії, як, наприклад турецька, російська, австрійська. «Балканізують» увесь світ імперії. Неправдою є, що наша концепція побудови світу на органічних основах буде «балканізувати» його. Навпаки — вона є запорукою єдності світу» (I, 215). І справді, хіба всі вибухи «порохової бочки Європи» (як назвав Балкани В. Черчіль) упродовж XX століття не були наслідком попередньої політики названих трьох імперій, до яких можна додати ще й англійську? Балканські країни довго не могли «заспокоїтись» і сперечалися між собою лише тому, що «неперетравленими» залишалися рештки імперського минулого і в політичному, і в психологічному плані, до того ж амбіції політиків цих країн постійно підігрівалися імперіальними силами чужого. І хіба остання війна на Балканах — в Югославії — не є підтвердженням того, що будь-яке, навіть мікроімперіальне, державне утворення не може проіснувати довго? До речі, і про це пише Я. Стецько: сербська мікроімперія — Югославія — була створена з допомогою Заходу, що прагнув розігрувати «балканську карту» для посилення свого впливу (II, 78).

Я. Стецько постійно підкреслював хибність західноєвропейської політики, яка проблему Східної Європи хотіла розв'язати тим, що віддавала її на поталу Московській «антиєвропейській, євроазійській, руйнінській» імперії (II, 79). Така політика неодмінно вела до надмірного зростання сили Московщини-агресора і, як результат, до загрози стабільності і свободі в самій Європі. На жаль, така політика Заходу щодо багатьох країн Східної Європи, в першу чергу тих, що входили до колишнього СССР, продовжується і сьогодні, коли Захід погоджується фактично з існуванням якоїсь «сфери російських політичних інтересів» на теренах цих країн. Таким чином знову продовжується поділ Європи! Між тим, категорично заявляє Я. Стецько: «Жодна європейська проблема не може бути

розв'язана інтегрально, доки вона буде розв'язуватися на половині Європи, а інша половина буде надалі об'єктом євразійського московського винищення» (II, 343). Ці слова повинен би зазгадати собі кожен європейський політик, особливо сьогодні, коли відбуваються такі доленосні для Європи події: формування ідеології нової єдності Європи (ЄС), виникнення нових держав (типу Чорногорії чи Боснії і Герцеговини). Такий підхід до проблеми важливим є для всіх, хто стоїть на засадах справжньої демократії, тобто свободи вибору, і хто по-справжньому вболіває за майбутнє Європи, а не прикриває своїми діями неправду, гніт, насильство, які так чи інакше все одно вибухнуть колись новими, може ще страшнішими, міжнародними конфліктами.

У статті «Політичне значення України» (1962 р.) Я. Стецько наводить як повчальний приклад для Європи одну лекцію з історії: «На початку XVIII стол. Західна Європа не розуміла й не підтримала Карла XII і Мазепу, і своєю байдужістю спричинила своє поразки під Полтавою, що стала поразкою не тільки Швеції і України, а й цілої Європи, та відкрила дикій Московщині шлях у вільний світ. У XX стол. Західна Європа не підтримала Української держави та держав інших визволених з московського ярма націй (1917-1920 років), наслідком чого виникла і зміцніла нова червона московська імперія, що сьогодні загрожує цілому світові. Тодішні державні мужі західного світу не збагнули історичні процеси — відродження націй, і сьогодні армії московських варварів домінують не тільки у Східній Європі, а навіть у її центрі та в Азії (II, 65).

Більше того, Захід не тільки не прийняв національного принципу устрою Східної Європи, не допоміг визволитися народам колишньої царської імперії, а як пише Я. Стецько, «заразив пошестю мегаломанії імперіальних карликів» (II, 78) — країни Центральної Європи: Польщу, Югославію, Чехо-Словаччину, Румунію. Внаслідок цього у неволі в цих державах-мікроімперіях опинилися литовці, українці, білоруси, хорвати, словенці, боснійці, албанці, македонці, чорногорці, словаки, угорці. Так у європейську політику була закладена ще одна бомба сповільненої дії, бо зрозуміло, що ці поневолені народи не погодилися з тим, щоб жити без національної суверенності і продовжували боротьбу за визволення своїх етнографічних територій. Останній вибух цієї бомби, і дуже кривавий, стався воєнно тепер — у югославській війні 1991-1995 рр.,

коли сита, стабільна Європа з переляком спостерігала за перебігом подій, навіть не підозрюючи, що вся «югославська загроза» сьогодні — це пожинання плодів недалекогоглядної політики європейських державних мужів початку XX ст., коли саме за їх підтримки й творилася карликова імперія з химерною назвою — Югославія.

Існування будь-яких імперій, гігантських, як Росія, чи невеликих, як Югославія, — це завжди несправедливість, перешкода для економічно-господарського процвітання народів, це завжди загнущення міжнародних стандартів, а не закладження їх, що неодмінно закінчується кров'ю і руїнами.

Оглядаючи міжнародне, геополітичне значення України, Я. Стецько зазначає: «Україна не може визволитися «випадком», «збігом обставин», кон'юктурою, як Польща чи Румунія. Вона назавжди визволиться тільки тоді, коли будуть вільними всі нації, поневолені Росією. Карта світу мінялася кожного разу, коли падала українська держава, бо тоді поставала можливість виходу імперіалістичної Росії на світову арену і після поневолення України падала одна за одною інші держави в обійми Російської імперії. Тепер цей процес мусить піти в зворотному напрямі. Політична мапа світу в корені зміниться, коли постане УССД, а за нею інші національні держави» (I, 267).

Водночас Я. Стецько розумів, що визволення може прийти тільки внаслідок наростання революційних, національно-визвольних процесів в самій Україні, внаслідок накупання оновлюючої енергії в глибинах народної свідомості і почування. Він пише: «За весь час нашої історії ще ні разу Україна не визволитися шляхом інтервенції, а завжди її єдино силами революції. І Хмельниччина, і революція 1917-20 рр. народилася не на шляху інтервенції, а у висліді внутрішніх процесів, великих національних і соціальних змін» (I, 267).

Отже, у своїй визвольній боротьбі українці не повинні покладати великих надій на підтримку Заходу. Бо, по-перше, він є зорієнтований поки що на імперіалістичну Москву, по-друге, не хоче просто змінювати існуючий статус кво, не зацікавлений в ніяких революційних змінах. Разом з тим українцям не слід заспокоюватися, не треба бути пасивними та інертними і боятися відлякати когось в міжнародних стосунках від України, через те, що вона стане епіцентром революційних змін. Загалом треба змінити погляд на українців, як на націю покінішшу, тиху, слухняну. «Краще за-

ставляти західних політиків думати, що вони мають творити з тим вогнищем тривоги, яким є українці й інші поневолені народи, ніж мають нас вважати спокійними і лише працюючими «почтивими русинами» (I, 313), — каже Я. Стецько.

Окреслюючи стосунки України з США, найбільшою і найвпливовішою державою Заходу, яка, однак, ніколи не підтримувала українських визвольних змагань (зазначимо, і це продовжувалося аж до 1990-го року, коли президент США Дж. Буш закликав Україну не відділятися від СССР), Я. Стецько писав: «Нам здається, що в сьогоднішній Америці є при голосі такі сили, яким чужий великий і героїчний дух християнської і національної України, носія національного визволення та нових ідей і вартостей, бо ці ідеї унеможливають даним силам, які опановують певні кола на Заході, опанувати живі, здорові організми нації. Ми переконані, що інша Америка, яка завтра прийде до голосу, Америка вірна традиціям Вашингтона і Лінкольна, великих провідників свободи і справедливості, — думає інакше. Але це, поки що, неофіційна Америка» (I, 449). Очевидно, що тут Я. Стецько передбачав появу таких американських тхориків і політиків, як З. Бжезінський, які ідейно і морально підтримали українську суверенність і згуртували ціле коло нових політиків, які працюють на стратегію геополітичної підтримки України.

Цікавою є геополітична концепція Я. Стецька щодо Великої Британії, яка традиційно прагнула і буде прагнути відігравати якусь виняткову, домінуючу роль в Європі. Ще у 1953 р. він передбачав, що розвиток 80-мільйонної Німеччини і натиск імперського СССР відіштовхнуть її з провідних позицій. І тому робив такий висновок: «... Велика Британія ще може грати належну їй політичну роль тоді, коли підтримає розвал російської імперії і ввійде в пряме відношення з відновленими на її руїнах самостійними державами, зокрема Україною. За таких умов зайва сильна Німеччина, як забороло проти Росії, а Франція, Великобританія, Україна і інші держави чорноморського комплексу, з переділлями Туркестану, зліквідують тиск російської імперії на коммонвелт* (*так називалася спільнота колишніх британських колоній і домініонів, куди входили такі держави, як Канада, Австралія, Нова Зеландія та ін.) і унеможливають Великій Британії впорядкувати відносини на своїх просторах» (I, 481).

Я. Стецько завжди послідовно і категорично виступав проти

політичної концепції т.зв. «співіснування», «коекзистенції» вільного світу і московської більшовицької тиранії-імперії, яка була так популярна на Заході після Другої світової війни. До речі, ця політична концепція, в новій формі, виникає і сьогодні, коли Захід погоджується на існування російської імперії і «сфери її впливу». «Визволення поневолених націй, — писав Я. Стецько у статті «Міжнародне становбище і українська справа», — є тотожне з рятунням християнської культури, тому не лише політичний, але й моральний обов'язок лежить на західних потугах допомогти визволенню України та інших поневолених більшовизмом націй. Коекзистенція — це визнання найбільшої несправедливості, толеранція найбільшого зла, найжорстокішої тиранії над людиною і народами; це ствердження народо- і людинавбивства, заперечення всякої демократії, а найвищою мірою — це глум і сором над моральним відчуттям і свідомо невірною політичною вузько- і короткозорості» (II, 314). Чим не актуальне зауваження стосовно сьогодення, сьогоднішніх концепцій і теорій «співіснування» з модифікованою московською імперією, коли Захід закриває очі на нечувану за своєю жорстокістю війну Москви в Чеченії?!

І далі Я. Стецько продовжує: «Відкинення ідеї всякої коекзистенції буде, принаймні, початком виправлення цих кривд, які заповділи західні потуги нашим поневоленим народам, з Україною на чолі, віддаючи їх на поталу більшовизмові, допомагаючи йому — об'єктивно — нас поневолювати». І резюмує: «Це буде перша спроба історичної сатисфакції» (II, 314).

Виступаючи в річницю ідей українського націоналізму, щодо призначення і геополітичної ролі України, Я. Стецько різко відкидав усія теорії, які трактували Україну як закуток і провінцію світової політики. Нагадуємо, що в усіх провідних українських мислителів-націоналістів — Д. Донцова, В. Липинського, Ю. Васильяна, Ю. Липи, О. Ольжича та ін., — відродження української держави передбачалося як постання великої, вирішальної щодо долі всієї Східної Європи політичної потуги. У статті Я. Стецька «Україна — наріжний камінь світової політики» зустрічаємо наступні слова: «Трактування України як периферії, на якій має відбуватися розиграш великих потуг, означає не вірити у свою націю, зраджувати українські самостійницькі позиції. Для такого роду політиканів Україна — міжнародний базар, що на ньому метушаться різні бізнесмени, ласі на український хліб, підземні багатства, на українську робочу силу і небуденний талант, що виявляється також в особливих технологічних досягненнях» (II, 407).

У питанні геополітичного орієнтації України в майбутньому Я. Стецько розвивав глибоку і цікаву концепцію Юрія Липи. Як відомо, видатний український історіософ і культуролог Ю. Липа розробляв концепцію про орієнтацію України на Південь, на країну басейну Чорного моря. Найповніше його погляди на цю тему викладені у праці «Чорноморська доктрина» (1940 р.). Там на основі географічних, економічних, політичних, культурних, етнопсихологічних спостережень і аналізу автор доходить до висновку, що Україна історично і геополітично тяжіє до Чорного моря, разом з Туреччиною, країнами Кавказу і Балканського півострова вона повинна творити політико-економічну цілість і бути епіцентром цього нового геополітичного макрокомплексу у Європі. Ю. Липа робив такий висновок: «Союз чорномор-

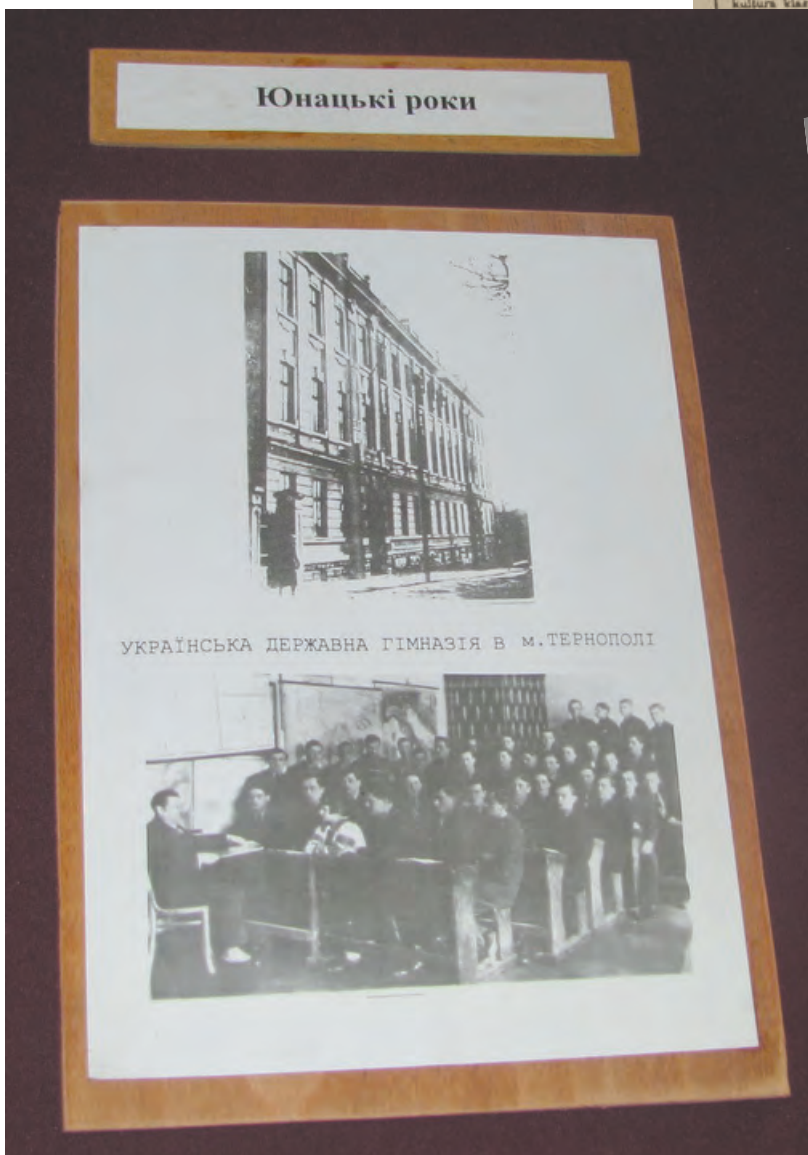
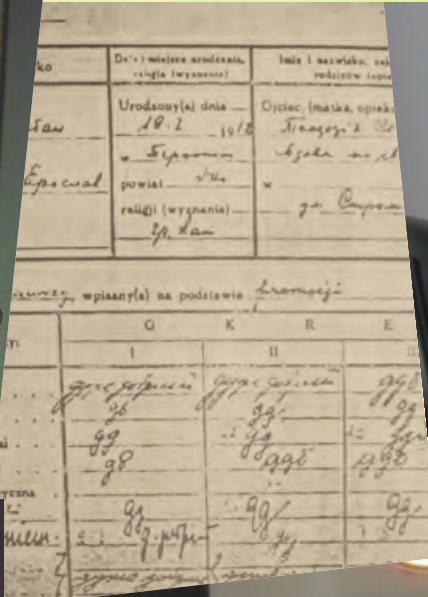

Меморіальний музей

Великий Глубічок

«Україна — це вічність...»

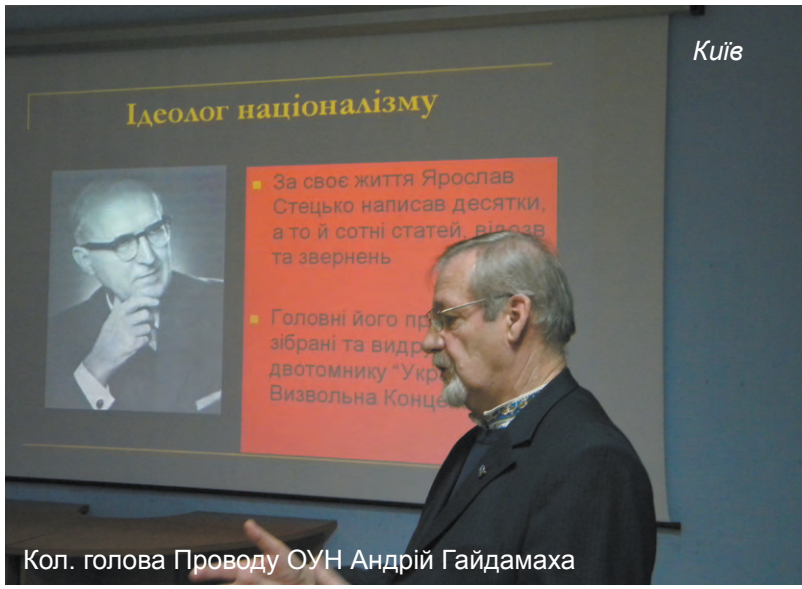
Великоглибочецька ЗОШ I-III ступенів ім. Ярослава Стецька

Постановою Кабінету Міністрів № 382 від 15 березня 1999 року школі присвоєно ім'я Ярослава Стецька, голови Українського Державного Правління, голови ОУН, президента АБН, а 20 січня 2002 року у школі відкрито кімнату-музей Ярослава Стецька.

«Наші ідеї — вічні і правдиві»

Київ
Кол. голова Проводу ОУН Андрій Гайдамаха

Нью-Йорк
Зліва: Голова Проводу ОУН Стефан Романів, голова СКУДО Аскольд Лозинський

Стрий
19.01.2012

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 419/2007 Про вшанування пам'яті Ярослава Стецька і Ярослави Стецько

З метою вшанування пам'яті видатних громадсько-політичних і державних діячів, провідників українського визвольного руху Ярослава Стецька і Ярослави Стецько, патріотичного виховання громадян на прикладі їх самовідданого служіння Україні постановляю:

1. Кабінету Міністрів України вжити заходів щодо: організації разом із Національною академією наук України вивчення документів і матеріалів про життя та діяльність Ярослава Стецька і Ярослави Стецько, їх видання та популяризації; запровадження відзначення пам'ятних дат, пов'язаних з історією українського визвольного руху, життям та діяльністю його провідників, зокрема Ярослава Стецька і Ярослави Стецько;
2. Кабінету Міністрів України, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям вивчити питання про присвоєння окремим навчальним і науковим закладам, установам імені Ярослава Стецька і Ярослави Стецько, а також відповідне найменування чи перейменування в установленому порядку вулиць, проспектів, майданів у населених пунктах України.
3. Міністерству освіти і науки України забезпечити об'єктивне висвітлення у навчальних програмах та нових підручниках для навчальних закладів теми українського визвольного руху та участі в ньому Ярослава Стецька і Ярослави Стецько з використанням при цьому новітніх наукових досліджень з історії визвольної боротьби Українського народу, зокрема що стосуються діяльності подружжя Стецьків.
4. Міністерству закордонних справ України разом із Міністерством культури і туризму України та Національною академією наук України вивчити можливість увічнення пам'яті Ярослава Стецька і Ярослави Стецько у державах, де вони проживали, та внести в установленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України відповідні пропозиції.
5. Державному комітету телебачення та радіомовлення України організувати цикли теле- і радіопередач про життя та діяльність Ярослава Стецька і Ярослави Стецько, їх роль в українському визвольному русі.

Президент України Віктор ЮЩЕНКО

16 травня 2007 року

Тернопіль
Голова Тернопільської міської організації КУН Володимир Ткач

«Наша сила в боротьбі, вірі, молитві...»

На посвяченні собору св. Софії. У другому ряді справа сидить четвертий Ярослав Стецько з дружиною Ярославою. Рим, 1969 р.

Пастирський лист митрополита УГКЦ Андрея Шептицького

З волі Всемогучого й Всемилосердного Бога в Тройці Єдиного зачалася нова епоха в житті Державної Соборної Самостійної України. Народні Збори, що відбулися вчорашнього дня, ствердили й проголосили ту історичну подію. Повідомляючи Тебе, Український Народе, про таке вислухання наших благальних молитов, взиваю Тебе до вияву влчності для Всевишнього, вірності для Його Церкви і послуху для влади. Воєнні часи вимагатимуть ще многих жертв, але діло розпочате в ім'я Боже з Божою благодаттю, буде доведене до успішного кінця. Жертви, яких потреба конечно до осягнення нашої цілі, полягатимуть передусім на послушному підданні справедливим наказам влади, не противним Божим законам.

Український народ мусить у цій історичній хвилі показати, що має досить почуття авторитету й життєвої сили, щоби заслужити на таке положення серед народів Європи, в якому міг би розвинути усі Богом собі дані сили. Карністю, солідарністю, совісним сповненням обов'язків докажуть, що ви дорослі до державного життя. Установленій владі віддаємо належний пошлук. Узнаємо Головою Державного Правління України пана Ярослава Стецька. Від Уряду покликано до життя очікуємо мудрого, справедливого проводу та зараджень, які узглядили б потреби й добро всіх замешкуючих наш край громадян, без огляду на це, до якого віроісповідання, народности й суспільної верстви належать. Бог нехай благословить усі Твої праці, Український Народе, і нехай дасть усім нашим Провідникам Святу Мудрість з Неба.

Дано у Львові при Арх. Храмів Св. Юра, I. VII. 1941 р.

Андрей-Митрополит

Пастирський лист митрополита УАПЦ Полікарпа Сікорського

До всіх українців, суших на Волині! Мир вам від Бога Отця нашого і Господа Ісуса Христа! Любі мої діти! Велике Боже милосердя і справедливість прибули до нас. Довгі роки терпів наш многострадальний нарід наруги і знуцання над святою гідністю. В державі большевицького антихриста терор і жак дійшов до нечуваних досі розмірів, в порівнянні з якими бліднуть переслідування християн за часів римських імператорів Нерона і Діоклеціана. Безбожники жахливо розпривалилися з християнською вірою, мордуючи архипастирів, тисячами і сотками тисяч вірних християн, пастирів і проголошуючи закон зради й ненависти. Оце на наших очах справедливість Божа сповнилася: Один Бог, одна нація і спільна краща будучність. Сповнилася наша вічна мрія. У городі князя Льва з радіовисильні несеться над нашими горами, нивами, ланами, над нашою так густо зрошеною кров'ю землею радісна вістка: проголошено Самостійну Українську Державу. Разом з українським народом радіє і наша многострадальна Церква. Відроджена у вільній українській державі — Українська вільна Православна Церква буде з народом одною нерозривною цілістю.

В цю велику хвилину звертаюся до вас, любі діти, словами Св. Ап. Павла: «Благаю вас іменем Господа нашого Ісуса Христа, щоб те саме говорили ви всі і щоб не було між нами розділення, але щоб були з'єднані в одному розумінні і в одній думці». (Ап. Павло Корин. гол. I, ст. 10). Любити Бога, любити батьківщину — це найбільша чеснота. Служба батьківщині — найбільший обов'язок. Нехай Господь милосердний допомагає Тобі, народе мій, і Тобі, Уряде наш, будувати Самостійну Українську Державу а моя молитва за вас перед Престолом Всевишнього буде за вами. В цей великий час всі українці мусять об'єднатись, всі мусять працювати спільно, бо в єдності сила і ту єдність мусимо показати на ділі. Не треба нам партій, не треба нам боротьби між собою. Всі мусимо об'єднатися при нашій Святій Православній Церкві, при нашому Урядові, при нашому Національному Проводі. Призиваю на весь Український Нарід і його державний уряд всемогуче Боже благословенство.

Дано в м. Луцьку на Волині, Року Божого 1941, місяця липня, 10 дня.

Полікарп, Єпископ Луцький

«Якщо німці не розстріляють їх, то вони обидва (Степан Бандера і Ярослав Стецько) перетривають усе лихо. Незважаючи на позірно слабку фізичну будову, Ярослав Стецько відзначається більшою витримкою, ніж це на перший погляд може комусь здаватися».

— Таке говорив мені теперішній командир Рен ще в січні 1942 року. А тепер ви самі, Друже Карбович, скажіть мені, що саме допомогло вам перетривати гітлерівську каторгу? — сказав я.

Ярослав Стецько, з питомою йому лагідною усмішкою, відповів:

— Віра в Бога і в справедливість української визвольної справи. Оскільки Господь дозволив мені цю справу обороняти в найтяжчий час між двома наїзниками, то я вірив, що Господь дозволить мені ще щось додати до успіху тієї справи. Та надія допомогла мені перетривати понад три роки в'язниці.

*Роман Рахманний
м. Монреаль*

Малюнок побратима Ворона.

«Не може не вражати глибина аналізу явищ, подій та історичної долі українства, синтетичність думок, я б сказав — узагальнюючий геній Ярослава Стецька, а головне — підпорядкованість усіх своїх діянь і суджень, роздумів і теоретичних осягнень одній ідеї — ідеї побудови Української Соборної Самостійної Незалежної Держави. Цій ідеї Ярослав Стецько віддав усе своє подвижницьке життя непохитного борця-націоналіста, мужньої людини, великого українця. А однією з найбільших заслуг Ярослава Стецька перед українським народом, українською історією є його проект націоналістичної, державницької і політичної доктрини побудови Української Держави. Це те вчення — суто Стецькове вчення! — яке годилося б узяти як дороговказ чи керівництво до дії Президентів України і урядові з перших днів незалежності. І якщо цього не зроблено, то це лише на шкоду Україні».

Сергій Плачинда — український письменник, прозаїк, публіцист, критик, член Спілки письменників України.

Київ

ІДЕЙНИЙ СВІТ ЯРОСЛАВА СТЕЦЬКА

► *Продовження з стор. 18*

нового покоління до матеріалістичної та прагматичної настанови у політичній діяльності, адже: «Переродження духовності нації не можна було досягти під прапором соціалізму чи соціал-радикалізму, чи унідизму, чи соціал-демократії – шлях до перемоги пролягав через націю на високому ідейно-моральному poziomі».

1932 року Стецько став членом КЕ ОУН і редактором «Бюлетеня ОУН». Відтак наступив арешт у 1934 році, гучні судові процеси у Варшаві та Львові й дошкульний досвід польської тюрми – аж до 14. XII. 1936, коли прийшло звільнення з в'язниці. Цей період можна б назвати періодом ідейного змужніння, вольового гартування і випробування стійкості Ярослава Стецька, який доходив до крайньої межі своєї психо-фі-

зичної витримки. І він здав цей тяжкий іспит життя з гідністю. Як і пізніший політичний іспит, в умовах урядового тиску Берліну й неволі у нацистському кацеті.

Я. Стецько стає ідейним надхненником своїх однодумців – дискутує з ними, заохочує їх розширити свій світогляд. Він ідейно близький зі С. Бандерою та З. Коссаком, він підказав І. Колодзінському ідею до книжки «Українська воєнна доктрина», також багато його сугестій увійшло до книжки «Золота брама» О. Ольжича. Автори цього гурту підтримують культ української зброї, бо «тільки зброя вирішує перемогу» і тому плекають «культ ризику і національно-патріотичного ідеалізму».

Зацікавлення до робітничого питання у Стецька є спільне з Іваном Мітрінгою, якого він характеризує як доброго знавця

підросійського контексту та як «цінну людину». Звідси походять ініціативи до частих протибольшевицьких акцій у Західній Україні з метою звернути увагу суспільства на кривду, зокрема соціальну кривду супроти українців під чужим пануванням.

1933 року, який став зловісним для України й Німеччини, Я. Стецько бере участь у Берлінській конференції ОУН. Центральною темою на конференції було обговорення внутрішньої української політики, поведінки осіб із т.зв. опортуністичного табору. Молоді націоналісти, серед іншого, виступали проти т.зв. опортуністичного політичного католицизму, який був інспірований поляками. Я. Стецько підкреслює, що він завжди «респектував митр А. Шептицького, бо й він був противником опортуністів поміж католиками». Ця пошана і повне взаєморозуміння з Головою УГКЦ пізніше проявилися у ставленні обох до відновлення державності у червні 1941 року. Шептицький благословив червневий державний Акт і послав як свого заступника на Народні збори в залі «Просвіти» тоді вже владу Йосифа Сліпого. Пізніше, в період політичної еміграції, Ярослав Стецько повністю підтримував державницький курс Патріярха Йосифа на утвердження патріаршого статусу для УГКЦ, як помісної Церкви, незважаючи на спротив з боку Ватикану й на хитання слабких членів українського єпископату.

На конференції ОУН у Берліні (1933) представники з України підтримали курс на посилення революційних дій у різних ділянках суспільного життя. Тут Я. Стецько ще раз повертається до однієї з його центральних ідеологічних тез, яку він згодом виклав в окремій праці. Теза ця звучить наступно: «Боротьба проти кривди, проти несправедливості завжди пов'язує національне з соціальним». До цього твердження автор час-то повертався і кожного разу поглиблював його, бо вважав соціальне питання основним для майбутнього будівництва національної держави. Нинішня «олі-

Тут, у будинку «Просвіти» 30 червня 1941 року проголошено Акт Відновлення Української Держави та сформовано уряд на чолі з Я. Стецьком. Встановлено на честь 50-річчя Акта. Львів, 1991 р.

гархічна» реальність в Україні, де національна економіка стає новим осердям державної і партійної політики, підтверджує актуальність цієї тези.

Пригадую Я. Стецько у своїх спогадах згадує, що на час конференції у Берліні «про нацизм – узагалі не було мови», учасники наради тільки говорили про Вермахт, а згадували про Розенберга та його теоретичну проукраїнську програму, яка так і ніколи не мала шанси на її реалізацію. А т.зв. Антикомінтернівський пакт члени ОУН оцінювали як позитивний у тому сенсі, що він антиросійський, а ніяк не під кутом ідеології нацизму. Взагалі, тема антинімецької настанови Я. Стецька й С. Бандери і всіх творців «Акту 30 червня 1941» заслуговує на окреме й детальніше дослідження, бо існує ціла гора комуністичного агітпропу й низки сучасних «ретроспективних» історичних досліджень, які твердять протилежне і вибудовують різні надумані схеми, вони фактично затемнюють державницьку сутність усіх помислів та чинів учасників визвольного

руху. До цієї теми ми потому ще раз коротко повернемося, коли поговоримо про діяльність і висловлювання Я. Стецька на початку 40-их років, коли за свою рішучу антинімецьку поставу й орієнтацію він потрапив у кінці політв'язнем до кацету в Саксенгаузені.

Арешт, Варшавський суд – як апогей революційно-бойових дій ОУН, боротьба з польською владою й організування спротиву в умовах тортур та ув'язнення – це окремих і дуже інтенсивний період у житті Я. Стецька, який остаточно утвердив основні постулати його націоналістичного світогляду. Цей період ілюструє, наскільки психіка людини спроможна витримати в умовах фізичних і психічних тортур. Про свій унікальний тюремний досвід Я. Стецько написав белетристичний спогад-есеї у двох частинах – «За ґратами» і «Боротьба в тюрмі проти терору». Це, власне, біографічний документ із елементами виховного, настановчого характеру.

Цей період був також моментом, в якому Я. Стецько

підводив певні підсумки всієї попередньої діяльності, переосмислював ідейний зміст боротьби на даному етапі, який після удару польської влади по провідному активі КЕ ОУН в середині 30-их років відчутно сповільнився. На думку Я. Стецька, треба було продовжувати традицію, бо «в нас революційний процес розумівся не лише як технічно-революційні акти, тобто збройного типу, але й як величезне ідейно-політичне оновлення і відродження нації шляхом акцій великого засягу, і то на різних ділянках життя, зв'язуючи революційну акцію з життям... з культурними проблемами, з потребами в шкільництві, з проблемами на соціально-економічному відтинку, в акціях проти експлуатації, проти колонізації».

На цьому місці варто внести певні термінологічні уточнення, які подавав ще за свого життя Я. Стецька з приводу різних кривдотлумачень чи безпідставних закидів на адресу національно-визвольного руху того

► *Ідейний... стор. 20*

Рік 1991: Львів у 50-річчя Акта 30 червня.

Діяльність Ярослава Стецька на міжнародній арені

(Академічний вечір присвячений Я. Стецькові, УВУ, Мюнхен, 31. 03. 2012)

Стефан Романів
м. Мельборн-Київ

Увага до зовнішньої політики, як одного зі стратегічних напрямків змагань за досягнення незалежності України, була присутня у світогляді Я. Стецька вже в його молоді роки. Зокрема, після виходу з польської тюрми 14 грудня 1936 року, нам відомі його висловлювання про необхідність формувати невеликий озброєний загін з українських добровольців для участі у війні проти советських агресорів на боці Фінляндії. Згодом, перебуваючи в Італії на запрошення Є. Коновальця, щоб допомогти підготувати Великий Збір ОУН в Римі, Я. Стецько підтримував вимогу крайовиків, щоб Голова ПУН з політичних мотивів переїхав або до Португалії або до США-Канади, а не повертався до нацистської Німеччини, щоб «не лізти в німецький мішок», як влучно пояснював Стецько цю вимогу.

У той же час українське питання в Італії лобували проф. Є. Онацький і д-р Б. Бандера. Вони познайомили Я. Стецька з відомим сходознавцем проф. Маніно, великим прихильником державності України. Після війни проф. Маніно став членом Президії Європейської Ради Свободи – представницької лобістської організації, яка поставила з ініціативи Я. Стецька і до якої входили впливові політики й діячі, які раніше займали високі урядові та державні посади. З італійської політичної еліти діяльність Я. Стецька активно підтримували й схвалювали такі прем'єр-міністри урядів Італії, як Фанфані та Джуліо Андреотті.

Я. Стецько почав активно й повночасно займатися зовнішньою політикою з 1944-46 років. Як голова УДП, він був головою уряду і водночас керував департаментом соціальних реформ. Але вже тоді Я. Стецькові було ясно, що центральною справою українського визвольного руху було створення власної сили (в сенсі ОУН і потому революційної та народної УПА), а на зовнішньому відтинку – цю силу представляв «Фронт поневоєних народів». Тоді, коли зовнішня політика демократичних держав Заходу була мінливою та «прагматичною», бо переважно керувалася реальними (шкурними) інтересами держав, то Я. Стецько зрозумів, що «реальна сила – це люди, які об'єднані в боротьбу за ту саму ідею – за національне визволення». Ця ідея зродилася й втілювалася в конкретні форми під час 1-ої Конференції поневоєних народів, яка проходила (21-23. 11. 1943 року) в Рівненських лісах під захистом командира УПА Р. Шухевича та під керівництвом «Волошина». У 1946 році ця ідея оформилася в конкретну міжнародну організацію, яка увійде в історію як АБН і стало головним рупором поневоєних Москвою та комунізмом народів у світі. Я. Стецько був засновником і до кінця життя залишався Президентом АБН.

Зберігши за собою мандат прем'єра УДП й очолюючи Фронт поневоєних народів, Я. Стецько став активним учасником цього Фронту, зокрема організатором та невтомним речником поневоєних народів в антикомуністичні альянси в Азії, в Європі, на Близькому Сході, та в обох Америках. Окремо було створено «Європейську Раду Свободи», як представницьку й лобістську структуру для держав НАТО й ЄС.

Міжнародна діяльність Я. Стецька і найближчого кола його відданих співпрацівників (серед них енергійна Ярослава Муха-Стецько, яка після смерті Я. Стецька продовжувала цю боротьбу і перенесла її здобутки в незалежну Україну) докладно задокументована: вона представлена в річниках цінного англійського журналу «АБН-

Президент США Роналд Реген вітає Ярослава Стецька у Білому Домі. Вашингтон, 1983 р.

Ярослав Стецько з віце-президентом США Джорджем Бушем, з ними Ігнат Білинський — голова УККА. Вашингтон, 1983 р.

Конференція з нагоди 40-ліття АБН і 25-ліття Тижня Поневоєних Народів. Вашингтон, 1983 р. Амбасадорка США до ООН Джин Кіркпатрік з головою АБН Ярославом Стецьком. Стоїть Катерина Чумаченко (Ющенко) — голова Української Національної Інформаційної Служби. Сидять ззаду Осамі Кубокі (Японія) і Джон Вілкінсон (член британського парламенту).

Зліва: Джералдін Ферраро, член Конгресу США, Ярослав Стецько і Слава Стецько

Корреспонденс», в інших тематичних виданнях. Особливо цінним є англійський збірник праць Я. Стецько «Ukraine and the Subjugated nations: Their Struggle for National Liberation. Selected Writings and Speeches by Former Prime Minister of Ukraine Yaroslav Stetsko», Edited by John Kolasky, MA, D.Ped., Pholosophical Library, New York, 1989, 648 pages.

Панорамний огляд світової політики 1945-1986 рр.

Дослідники називають ХХ вік — коротким століттям. Для істориків він починається в 1914 році, коли пролунав смертельний постріл у м. Сараєво 28 червня 1914 року, який запалив пожежу Першої світової війни. Ця війна остаточно підірвала віру в нестримний прогрес Європи, яка тоді була центром світу, бо зколонізувала всі континенти землі...

Історики говорять ще й про 30-літню війну ХХ століття, яка тривала протягом 1914-45 років, точніше — до 2 вересня 1945 року, коли — після розгрому Німеччини — капітулювала Японія під ядерними ударами по Гірошімі та Нагасакі. Таким чином, 30-літня війна (1914-1945) була фактично прелюдією до чергової історичної епохи, яку ми знаємо під загальною назвою — «Холодної війни» та деколонізації світу; ця епоха тривала від 1945 до 1973 року, тобто до часу скликання т. зв. Гельсінкської Конференції: вона стала головним і навіть переломним інструментом у наближенні між двома блоками — демократичним і капіталістичним Заходом та комуністичним і тоталітарним Сходом. Унаслідок цього «зближення», але також через внутрішнє прогнивання, в кінці розпався т. зв. соціалістичний табір і розвалився СРСР, на руїнах якого виникли національні держави, в тому й незалежна Україна.

Нагадаємо, що після Другої світової війни, з якої найбагатшим і найсильнішим переможцем вийшли США, які остаточно утвердили свою гегемонію на просторі Тихоокеанському та Євроатлантичному, ставши остаточно світовим гравцем, міжнародну політику у світі характеризували три головні тенденції:

- Ідеологічне й силове протистояння Схід-Захід, яке вилізло в Холодну війну та перегони озброєнь між країнами двох блоків — НАТО й Варшавського договору;

- Економічний контраст між Північною і Південною гемісферою землі, який виник через бурхливий процес деколонізації і створення нової політично-економічної дійсності п. н. Третій світ;

- І нарешті — потужний економічний та політичний розвиток провідних економічних регіонів світу, зокрема США з партнерами Південної Америки, в Європі постає спочатку Європейська економічна спільнота і, згодом, ЄС (або, точніше — Європейська унія), та динамічний Південно-Східний регіон Азії.

Увесь післявоєнний період ділиться на два окремі етапи: перший (1945-1973) — до Гельсінкської Конференції, а другий (1973-1990) — після неї і до об'єднання двох німецьких держав в єдину ФРН. Поділ на два етапи мотивований такими ключовими подіями:

- Зроблено початок у переговорному процесі щодо скорочення ядерного арсеналу, ракет і звичайних озброєнь;

- Останні колонії, в тому португальські, отримали незалежність;

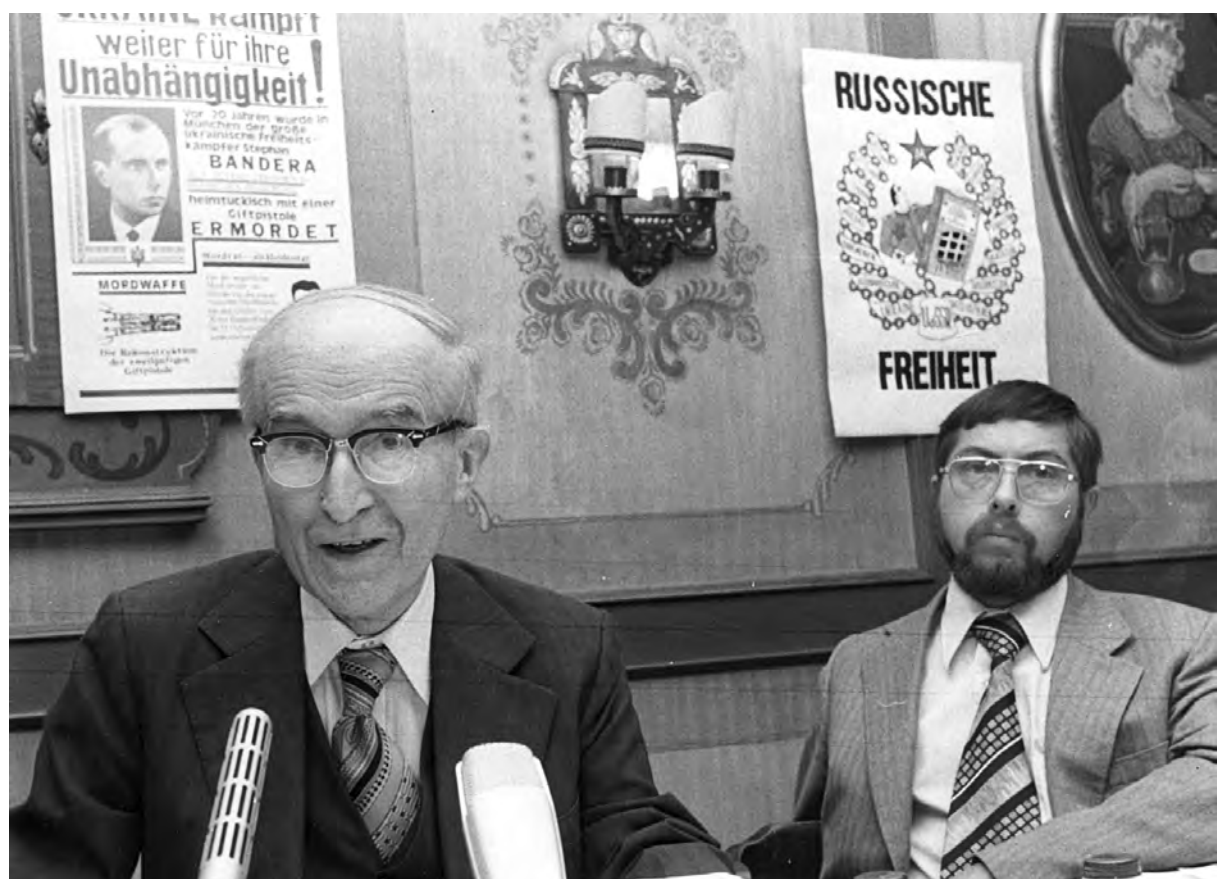
- Нафтова криза внаслідок арабсько-ізраїльської війни 1973 року призводить до суттєвої зміни економічної політики:

Внесок Ярослава Стецька в ідеологічно-політичні основи дії суспільно-громадських структур

У 20-ліття від загибелі провідника ОУН Степана Бандери, Ярослав Стецько та Андрій Бандера (син провідника) на прес-конференції, Мюнхен 1979 р.

Я. Стецько, голова Українського Державного Правління і голова Проводу ОУН, промовляє на бенкеті 27.6. 1981 р. в Торонті, у 40-річчя проголошення Акту 30 червня 1941 р. у Львові.

➔ Закінчення з стор. 24

***

Взявши до уваги українські національні інтереси та особливу роль Церкви в житті української нації, а також і української спільноти в діаспорі світлі традиції нашої Церкви в минулому, що пов'язані з національною духовністю українського народу, як і вагу релігійно-патріотичного виховання, зокрема молодого покоління, поборюючи латинізацію в Церкві та денационалізацію української спільноти на чужині — уважаємо, що одним з найголовніших наших завдань є зберегти українські релігійні традиції, чистоту нашого обряду, український дух, календар і українську мову.

Для всебічного скріплення і розвитку української нації та українського релігійного життя необхідна єдність дії Українських Церков на базі узгодження між їх Ієрархами. Звертаємося з закликом до Української Православної Церкви і Української Католицької Церкви спільно стати на захист воюючої підпільної християнської України, продовжувати — не зважаючи на жодні труднощі — взаємне зближення».

***

І на закінчення: Ярослав Стецько переконливо власним прикладом доказував, що на шляху досягнення визначеної мети ключовим посередником є **сила волі:**

«Мусимо бути свідомі, що між ідеєю і її реалізацією є тільки наша воля, і коли ми хочемо виповнити прірву поміж бажаним і можливим — мусимо докласти величезних зусиль, виявити нашу незламну волю».

Вплив Ярослава Стецька від 1946 р. по 1986 р. — 40 років — на розвиток і діяльність громадсько-суспільних структур діаспори можна шойно тепер — з нинішньої перспективи — починати вивчати і оцінювати у ситуації, коли Україна є незалежною державою і, коли, хоч болісно і важко, але все ж таки просувається процес державного будівництва. Його вплив відбувався на *персональному рівні* через його високий престиж голови Українського Державного Правління (УДП), провідного члена, а відтак Голови Проводу ОУН(б), політика, дипломата, ідеолога і публіциста. А на *організаційному рівні* через громадсько-політичні структури, які були створені в діаспорі з ініціативи ОУН (б), тобто Організації Українського Визвольного Фронту (ОУВФ), Світовий Український Визвольний Фронт (СУВФ), створений 1967 р., коли був створений і Світовий Конгрес Вільних Українців (СКВУ).

ОУВФ творили власне це етично, духовно, світоглядно і морально однорідне середовище, яке було після II світової війни включене в організоване життя діаспори. Середовище було настільки потужне скрізь, що тодішній голова Комітету Українців Канади о. д-р Василь Кушнір заявив, що «Ліга (Визволення України) є велика, поважна і динамічна організація, стійка і безкомпромісна супроти ворога. І якщо б Ліга нагло зникла з структури української спільноти, це значило б не лиш порожнечу, але було б відчутною трагедією для української спільноти усюди».

Ярослав і Слава Стецьки біля пам'ятника Тараса Шевченка у Буенос-Айрес, Аргентина, з місцевими громадськими діячами, серед яких Юліан Середяк, Богдан Качор, Василь Іваницький. 1975 р.

Процес впливання був завжди безмарним, але був завжди послідовним, систематичним, принциповим. Проте з часом

принцип суверенізації української політики, сприйняття усією українською громадськістю визвольної боротьби ОУН-

УПА-УГВР, дійове пріоритетне сприяння ідеї державної незалежності України (а не лиш захист «людських прав» в УССР чи ССРСР), розбудова громадських центрів на чітких принципових засадах української суверенної і соборної політики, боротьба проти духовної і культурної окупації (з цією метою була створена у 1965 р. Асоціація Діячів Української Культури (АДУК), необхідність завершення українських Церков патріаршим устроєм — тобто це все, що для національно свідомого українця нині є нормальним — усе це стало надбанням усієї громадськості.

Далі: Акцент на масові публічні громадські акції (маніфестації, демонстрації, пікети і т. д.) був ключовим для зрушення публічної opinio — української і загальної. Ярослав Стецько був ініціатором, а часто й організатором (разом зі своєю дружиною Славою), цього вектора діяльності ОУВФ — що тягнуло за собою ширші кола громадськості, зокрема молоді і студентства. Передовими загонами цього вектора діяльності був ТУСМ (створений у 1949 р.) і СУМ (відновлений у 1946 р.). Через свій активізм ці організації мали вирішальний вплив на роботу молодіжних і студентських центрів крайових і всесвітніх — так як ЦЕСУС, КУМО, СУСК, СУСТА, СУСТЕ. Тут треба зазначити, що ОУВФ були першими після II світової війни, які «пішли проти муюлою для Я. Стецька) у сфері масових публічних акцій. За певними калькуляціями, від початку своєї діяльності після II світової війни по 1991 р., таких акцій у вільному світі ОУВФ ініціювали 15,000- 20,000.

Важливою була діяльність Я. Стецька на церковному відтинку, тримаючи тісні зв'язки з ієрархією українських Церков, зокрема з Патріархом Йосифом Сліпим, яких єднано ще знайомство з України з часу відновлення державності 30 червня 1941 р. у Львові. Основним питанням було завершення патріаршим устроєм наших Церков і прийняття звання патріарха Блаженнішим Йосифом Сліпим, що й сталося, принаймні, у питанні звання.

Як було сказано раніше, цей процес суверенізації української суспільно-громадської політики не був безмарним з принципових мотивів. Приклад: 10 років часу забрало, щоб ОУВФ Канади приєдналися до громадської централі Комітету Українців Канади (КУК) у 1959 р. Причина: питання визнання боротьби ОУН-УПА-УГВР, Акта 30 червня 1941 р., і включення у пріоритети діяльності КУК питання боротьби України за незалежність. Намагання створити єдиний соборний державний центр в екзилі на основі представників усіх державницьких фронтів (УНР, гетьманська влада, Карпатська Україна, УДП, УГВР), на жаль, не увінчалися успіхом.

Кінчаємо цих кілька вступних думок і висновків щодо ролі Ярослава Стецька у громадській сфері діяльності української організованої діаспори таким твердженням для дальшого осмислення: у всіх ключових питаннях, до яких мав відношення Ярослав Стецько, і до структур, через які він діяв, історія, як завжди, уже поставила свої «крапки над і». А посередником цього процесу була також неповторна історична постать Ярослава Стецька.

Голова УДП Ярослав Стецько серед сумівців Мельборну, Австралія.

Перший український поселенець у Канаді Василь Слиняк, Ярослав Стецько, д-р Роман Малащук. Провінція Альберта, 1952 р.

Дипломатична діяльність Ярослава Стецька

→ Закінчення з стор. 26

ділений, Бонн, Париж та інші столиці світу. Де були московські амбасади, біля них відбулися різні маніфестації, і було виразно, під якими прапорами йдемо ми, і старалися всюди втягати населення даної країни. Коли відбувалася і Конференція Гельсінкських Домовлень у Мадриді, ми влаштували голодівку. Там є горстка українців, але вони включали еспанців, які приносили нам кози вночі, щоб ми не мерзли, свічки, щоб ми могли бодай коло свічки погрітисся, а коли ця демонстрація проходила вдень, то ми не знаємо звідки взялося 500 людей, бо нас всього було 20 – кілька українців, що приїхали, і пара тих, що студіювали у Мадриді.

Отже ж, всюди був клич залучати народні маси: українські, поневолені народів і народів світу, іти між ті маси, іти між робітництво, студентство, ширити нашу ідею, показувати, що вона є спасенною, справедливою, такою, що дає розв'язку світової проблеми, що лише нація і національна держава можуть бути розв'язкою проблем у світі. За ту ідею ми дуже багато здобули визнавців у цілому світі. І там, де її не було, або були лише емігранції поневоленіх народів з АБН.

І до таких гучних акцій можна зачислити акції у Скандинавії – у Данії, Швеції та Норвегії, коли Хрущов відвідував ці країни. Ми там мали небагато людей, але ця акція була дуже вдаю. Тоді саме українці відкрили пам'ятник нашому генієві і пропові Шевиченкові у Вашингтоні (27 червня 1964 р.), на відкриття якого поїхав Ярослав Стецько після Стокгольму. Але перед цим відкриттям була акція в Стокгольмі, і про неї заговорив світ, тому що там була зроблена акція проти Хрущова. На пресовій конференції Хрущов так розсердився тим, що Ярослав Стецько нагадав союз Швеції з Україною, союз Карла XII з гетьманом Мазепою, що цілу годину лаяв і прем'єра Швеції Герляндена, і Мазепу, і Бандеру, і Стецька, і УПА – все, що йому на думку прийшло, цілу годину він гримав кулаком і погрожував прем'єрові, що йому захотілося полтавських галушок, що він програє, як програє Карл XII під Полтавою.

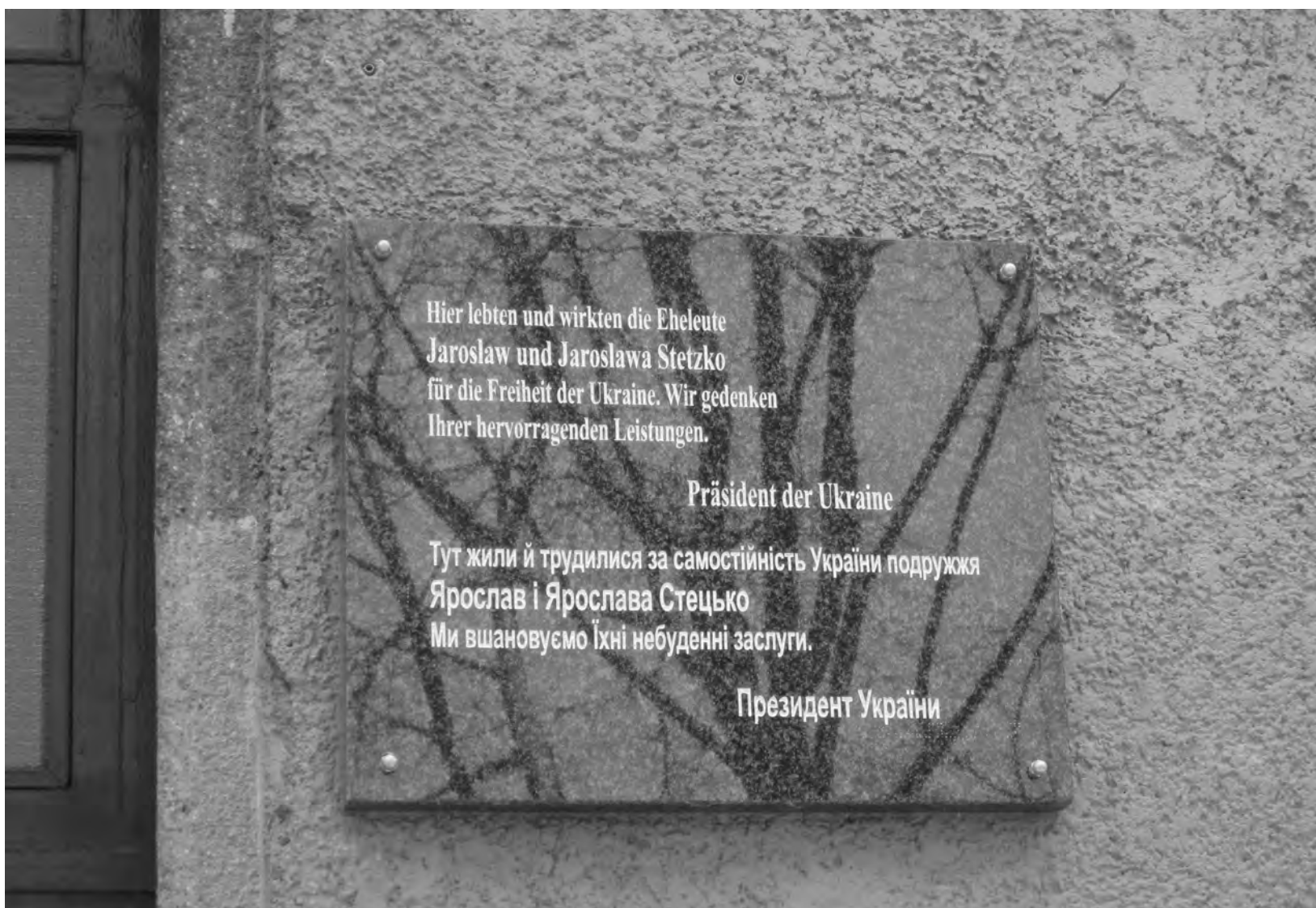
І цю акцію пам'ятають шведи донині, а деякі молоді студенти, які брали в ній участь, і сьогодні є великими приятелями України. Один з них – Бертіль Гегман, голова стратегічного Інституту, був на нашому Першому Зборі Конгресу Українських Націоналістів. Він 12 років за власні гроші видавав «Дет Фрі Україна», себто «Вільна Україна», бо його просив Ярослав Стецько, щоб він працював для України, а за те надав йому Почесне Громадянство України. І таких друзів, приятелів можна дуже багато нарахувати по цілому світі.

Я думаю, що прийде час і ми вивчимо що епоху. Ярослав Стецько вважав, що не треба війни, не треба конфронтації з Росією, що Росію можна розвалити зсередини, бо Росія є на вулкані. Про це ним написано багато статей, а генерал Фулер, один з найвизначніших військових авторів у Великій Британії, твори якого перевидані в 12-ти країнах світу, написав передмову до цієї праці, яка доводить, що Советський Союз можна розвалити зсередини.

Дуже велика увага була приділена Ярославом Стецьком АБН, і тому АБН був розбудований у цілому світі. Не раз наші українці в Америці чи Канаді говорили, чому лише ми маємо давати гроші на видання, конгреси, конференції, чому не дають інші національності? Ми їм вказували на те, що, наприклад, Туркестан навіть сотні людей не має в Західному світі, але вони є в Індонезії і мають свій Комітет Єдності. І коли

Делегація АБН і ЕРС після зустрічі з прем'єр-міністром Великої Британії Гарольдом Вілсоном. Лондон, 1969 р. Третій зліва — Ярослав Стецько

Цепелінштрассе 67, Мюнхен. Пропам'ятна таблиця на будинку, де працювали Ярослав і Ярослава Стецьки.

У музеї села Юшківці Жидачівського району Львівської області

ми були на одній міжнародній конференції, то виступав один індонезієць, якого я майже не зрозуміла, я чула цілий час "Білороша ... Юкрейн ... Юкрейн ... Білороша". І тоді я підійшла до нього і питаюся: «Ви багато говорили, поясніть мені, про що». І він сказав: «Оскільки Білорусь і Україна є членами ООН, то їм належить самостійність, вони повинні мати свою армію, свою закордонну політику і мають бути визнаними народами світу». А я його питаю, звідки у вас такі знання цих проблем. Він відповів, що їхні представники створили Комітет Єдності, і від них вони знають про Україну, Білорусь і про всі інші поневолені народи, які прагнуть самостійності. І знов таких прикладів є багато, де не українці, а інші національності, чи то на Близькому Сході, чи в Туреччині, чи по інших країнах робили спільну нашу справу, інформували світову громадськість на користь України.

І, наприклад, саме чеченський народ. Ми тепер, Україна, дуже багато допомагаємо морально, політично чеченському народові, а я хочу сказати, що 40 вихідців із Північного Кавказу були членами парламенту у Туреччині. І я радію, що тоді, коли Сталін вивіз чеченців та інших північних кавказців, що саме Україна давала їм велику підтримку у цілому світі.

Шановні, я б залюбки багато могла розказати про ту величезну дипломатично-політичну працю Ярослава Стецька. Я ніколи не забуду, як він старався допомогти зв'язками Чомбе у Великій Британії і він так, жартуючи, сказав: «...я чуюся як великий маклер, сам не маю держави, а допомагаю пов'язати з американським чи британським урядом, і як мені це вдається». Так, дуже часто ми були дуже шановані завдяки його поставі, завдяки його великій, глибокій думці, візії. Ярослав Стецько мав зв'язки з різними народами світу, дуже визначними особистостями, від голів держав починаючи, студентами закінчуючи.

Я ще хочу сказати, що цю нашу дипломатичну працю Ярослав вів прямо від ОУН, будучи відповідальним за зовнішню політичну діяльність. Він вів її і через світову Антикомуністичну Лігу, він вів її через АБН і він ініціював і створив Європейську Раду Свободи. Ця Європейська Рада складалася з визначних європейців: генералів, міністрів, членів парламенту і її тепер очолює член Швейцарського парламенту мадам Обрі. Вона була одною із перших, що приїхала з великою швейцарською делегацією в початках існування уже незалежної України. І таких приятелів дуже багато є на цілому європейському континенті. Голова Данського парламенту відмовився приймати Хрущова. Він сказав, що робить пресову конференцію для українського — справжнього прем'єра, а Хрущов є колонізатором і не репрезентує справжньої волі України, і тому навіть не пішов з ним на зустріч. І можна багато перелічити європейців, які до сьогоднішнього дня є великими симпатиками української справи.

Я мушу сказати, що мене заскочила Деклярація про самостійність у серпні далеко від України, від Європи — у Коста-Ріці. Ввечері у Коста-Ріці був державний бенкет, який уряд робив для нас, делегатів. Я вам скажу, південні та центральні американці є людьми надзвичайно емоційними, багато з них плакало про вістку, що Україна нарешті стала самостійною державою, а цілий вечір був обернутий на триумф приязні, симпатії до українського народу.

Дуже дякую за вашу увагу і бажала б, дуже хотіла б, щоб ви вивчили ту епоху нашої закордонної політики, яку очолював і добре вів Ярослав Стецько.

Ярослав Стецько — людина великих ідей і чину

Присвята у десяту річницю від його смерті

**Василь Олесків,
голова Проводу ОУН
1987-1991
м. Лондон, В.Б.**

Кожна епоха у житті окремих націй чи цілого світу видиває на кін історії визначні особистості, які своєю візією, провідницькими здібностями і невпинною працею унапрямують розвиток соціальних і політичних перемін.

Ярослав Стецько, як людина великих ідей, мислитель, ідеолог, державний політик, стратег української національної визвольної революції і провідник її авангардної сили — Організації Українських Націоналістів (ОУН), належав до когорти тих визначних українських діячів, які у критичний час для української нації формували українську національну ідею і визвольно-політичну концепцію як необхідну основу у боротьбі за державну незалежність України.

Двадцять століття, яке зближається до свого кінця, було епохою революційних перемін у кожній царині життя людей і народів світу. Для української нації воно було переломним, бо після двохсотлітнього поневолення сусідніми державами, особливо російською імперією, український нарід став на шлях активної боротьби, політичної і збройної, за відновлення української самостійної держави, як гаранта вільного розвитку всіх її духовних і матеріальних сил та належного місця між іншими державними народами.

Двічі на протязі першої половини цього століття український нарід піднявся до збройної боротьби за відновлення своєї державної незалежності у надзвичайно складних умовах двох світових воєн, драма яких розгорталася в основному на українських землях. У цій героїчній, а одночасно й жорстокій добі український нарід зазнав величезних людських втрат у наслідок воєнних дій і геноцидної політики окупаційних режимів, а також зазнав великого

матеріального спустошення і духовно-моральної травми.

Незавершений процес державного будівництва у Визвольній Війні України в 1918-20 роках зумовив потребу глибокого вивчення причин невдачі першої спроби відновити українську державу і покладення тривких ідейно-політичних і соціальних основ для української визвольної боротьби у майбутньому. Заїснувала необхідність ідейно-морального, ідеологічного і політичного оновлення української нації, виховання нового покоління на кращих традиціях Визвольної Війни, Зимових Походів, на крові героїв Крут і Базару, на героїській смерті голови Української Держави Симона Петлюри. Культ української зброї продовжує полк. Євген Коновалець, створивши Українську Військову Організацію, а згодом Організацію Українських Націоналістів у співзвучності з творчістю Дмитра Донцова і Миколи Міхновського. Наріжним каменем нової епохи української визвольної боротьби став націоналізм як світоглядна, політична дійова сила.

Разом зі Степаном Бандерою, Романом Шухевичем, Степаном Ленкавським та багатьма іншими Ярослав Стецько з молодечим запалом і ентузіазмом включався у боротьбу УВО-ОУН під вмілим керівництвом полк. Євгена Коновальця. Вже у юному віці, одержавши в родині добре християнське і національне виховання, Ярослав Стецько цікавився філософічними питаннями про суть самого буття і призначення людини, що й було темою його роздумів до кінця життя. Людина — це Богоподібна істота, — твердив він, — і як така має чесно пройти свій життєвий шлях у служінні своїм найближчим, а в ширшому розумінні — своєму народові. Лише в приналежності до своєї нації і в повній відданості їй є можливе повне себевиявлення людини. Тому праця для народу не є жертвою, це радість, це сенс життя.

Зліва: Григорій Драбат, Василь Олесків, Ярослав Стецько. Лондон, Англія, 1973 р.

Виходячи із цих міркувань, нація, як людська спільнота кровно пов'язаних одиниць, є також твір Божий, думка Бога, — твердив він, — і як така має природне і Боже право на вільний розвиток всіх своїх сил і здібностей на своїй етнографічній території, у своїй державній структурі. Визнавці ідеології українського націоналізму, спертої на ідеалістичному світогляді християнського вчення, повинні бути не тільки світоглядними але й етичними націоналістами, які своєю активністю утверджують її в житті. Тільки когорта таких людей є здібна переводити в життя най-

складніші завдання. Виховання української людини в дусі ідеології українського націоналізму стало одним із основних завдань у широкій публіцистичній творчості Ярослава Стецька у тридцятих роках і пізніше та у підготовці кадрів ОУН до революційної боротьби. Його теоретичні міркування і вчення, з одночасним спалахом активного спротиву українських патріотів, особливо членів УВО-ОУН, у тридцятих роках проти польського і російського окупантів — героїчні чини Василя Біласа, Дмитра Данилишина, Миколи Лемика, Григорія Мацейка і багатьох інших, змобілізували ши-

рокі кола українського народу до активної праці і боротьби за волю і державну незалежність України.

Одним із головних постулатів української національної революції, видвинених Ярославом Стецьком, є нерозривність і одночасність національного і соціального складників визвольної революції, бо тільки одночасна боротьба за національне визволення і соціальну справедливість для народу може бути успішною. Без національного визволення немислиме запровадження соціальної справедливості для всіх верств українського народу під чужою окупацією, і навпаки — без проєкції справедливого соціального ладу в українській державі на основі народоладдя національне визволення буде дуже утруднене. Цьому питанню Ярослав Стецько присвячував особливу увагу, і коли у 1941 році він формувал склад уряду відновленої української держави Актом 30 червня, він міністерство соціальних реформ залишив за собою.

Головною метою Організації Українських Націоналістів від самих початків її існування є відновлення Української Самостійної Соборної Держави на всіх етнічних землях України. Питанням осягнення цієї мети ціле життя займався Ярослав Стецько разом з іншими українськими мислителями і політичними провідниками. Численні праці Євгена Коновальця, Степана Бандери, Степана Ленкавського, Михайла Колодзінського до його «Воєнної Доктриною України», Ярослава Стецька і багатьох інших лягли в основу української визвольної стратегії. Українська нація, як і всі інші нації світу, мають право на свою незалежну державу без огляду на міжнародний уклад сил. У здобутті незалежності української держави зобов'язує принцип власних сил української нації, бо тільки тоді є можлива власнопідметна визвольна і державна політика на міжнародній арені. Тому розбудова власної могутньої сили,

включно з мілітарною, було наказом дня у щораз складнішій міжнародній ситуації. Смерть Провідника ОУН полк. Євгена Коновальця з рук московського вбивці, ув'язнення Степана Бандери, Ярослава Стецька і багатьох інших провідних членів ОУН не зупинили могутнього росту сили ОУН і українського націоналістичного руху в загальному.

Найбільшою пробою для ОУН, а особисто для Степана Бандери, який очолював революційний Провід ОУН, і для Ярослава Стецька був 1941 рік, коли наставив воєнний зудар між двома тоталітарними імперіями — загарбницькою та уярмленою іншими націями. Вірні своїм ідейним засадам і політичним принципам Провід ОУН під керівництвом Степана Бандери і Ярослава Стецька, як його заступника, вирішує при першій нагоді проголосити відновлення Української Держави. Це завдання доручено виконати Ярославові Стецькові, який у порозумінні з церковною ієрархією і визначними громадськими і політичними діячами скликає у Львові Національні Збори, які 30 червня проголошують Акт відновлення Української Держави й уповноважують Ярослава Стецька сформувати і очолити уряд — Українське Державне Правління. Зформований Ярославом Стецьком уряд, до якого увійшли представники різних громадських установ і політичних орієнтацій, це на той час єдиний на європейському континенті демократичний уряд. Слуга Божий Митрополит Андрей і пізніший Патріарх Йосиф Сліпий, Митрополит УАПЦ Полікарп благословляють цей Державний Акт і дають йому повну підтримку. З їх благословенням український нарід розпочав затяжну двофронтову війну проти обох безбожницьких наїзників в ім'я Христа і України.

◀ *Ярослав... стор. 33*

Василь Олесків прощає в час похорону голову УДП Ярослава Стецька. Мюнхен, 1986 р.

Ярослав Стецько — людина великих ідей і чину

— Закінчення з стор. 32

Як можна було сподіватися, уряд нацистської Німеччини видав ультиматум Бандері і Стецькові відкликати Акт відновлення Української Держави, як несумісний з політикою і планами німецького Райху, та розв'язати Українське Державне Правління. Провідник ОУН і Голова УДП рішуче відкинули цей ультиматум і вкоротці після цього були заборонені до концентрації, разом з багатьма членами УДП і провідними членами ОУН.

Але розрахована Проводом ОУН тактика боротьби проти всіх окупантів продовжується і розгортається по всій Україні, завдяки Похідним Групам ОУН. Згідно з Актом відновлення Української Держави твориться українська національна армія — Українська Повстанська Армія під командуванням ген. Романа Шухевича-Тараса Чупринки, яка скоро стала всенародною українською збройною силою, що на протязі понад десять наступних років вела героїську боротьбу проти німецького і російського окупантів за державну незалежність України. Ця безприкладна в історії збройна боротьба поневоленої нації проти двох світових імперських потуг виключно власними силами створила нову героїчну епоху в житті української нації і започаткувала кінцеву фазу розпаду російської імперії на національні держави поневолених у ній народів.

Саме ця героїчна епоха збройної боротьби ОУН-УПА на українських землях стала сильною підставою у політичній і дипломатичній діяльності ОУН на зовнішньому відтинку, що його очолив Ярослав Стецько зараз після закінчення війни і керував нею аж до смерті. Довгих сорок років невсипущої, планової праці доклав він, щоб переконати світ про необхідність розвалу російської імперії на національні держави поневолених у ній народів, а особливо українського народу, що є в інтересі всього світу. В епіс ліквідації західних імперій в післявоєнних роках і відновлення чи творення національних держав, російська імперія є не тільки анахронізмом, але вона є загрозою для вільного світу. Гасло «Свобода

народам! Свобода людині!», що його ще на початках сорокових років видвигнула ОУН, стало гаслом міжнародного значення, яке об'єднувало і мобілізувало до активної дії не тільки речників поневолених народів, але багатьох чужинців, представників державних народів.

Для досягнення головних цілей на зовнішньому відтинку праці ОУН, з ініціативи Ярослава Стецька осталося ряд міжнародних організацій, в яких він відграв головну або одну із головних ролей. Створений у 1946 році Антибольшевицький Блок Народів на базі Конференції Поневолених Народів з листопада 1943 року став головною базою діяльності ОУН і Ярослава Стецька у політичній і дипломатичній діяльності. Як Голова УДП, член Бюро Проводу ОУН від 1945 року і голова АБН Ярослав Стецько був уповноважений виступати в імені України і всіх поневолених російською імперією народів Східної Європи й Азії. З його ініціативи постали дві міжнародні політичні організації: Світова Антикомуністична Ліга (ВАКЛ) і Європейська Рада Свободи, в яких Ярослав Стецько займав керівні пости поряд з державними мужами країн Західної Європи, Далекого і Близького Сходу, Африки, Південної і Північної Америки включно з США. Титанічних зусиль, знання і дипломатичного хисту вимагало, щоб початково про-російські наставлених політиків, науковців, громадських діячів переконати про необхідність розвалу російської імперії на національні держави. І сотні визначних особистостей країн вільного світу остаточно перейшли не тільки на антикомуністичні позиції, але й проти російської імперії всіх кольорів. А вінцем цієї довгої праці Ярослава Стецька на зовнішньому відтинку можна вважати заяву президента Америки Рональда Регана у 1983 році про те, що «Ваша боротьба є нашою боротьбою. Ваша мрія є нашою мрією. Ви є сумлінням світу», виголошену у Білому Домі з нагоди Тижня поневолених народів, у присутності Ярослава Стецька і представників інших поневолених народів. Інша його заява про те, що СССР є «імперією зла», остаточно відкрила

*Дорогий Друже мого Діду, Ярославе,
Згідно з устрогом ОУН сквалемим та останнім великим
Збором приснаємо Вас Заслуженою Головою Дробицу.*

Уривок з листа голови УДП Ярослава Стецька до Василя Олесюкова. Мюнхен, 12.05.1986 р.

Слава Україні!

30 червня, 1986 р.

До
Достойного Друга
Ярослава Стецька,
Голови Проводу ОУН і Голови УДП.

Дорогий Друже Голово,

Найперше вітаю Вас найщиріше з нагоди 45-ліття Акту 30-го Червня 1941 року, головним творцем якого Ви були, і яким започатковано славу героїчну епоху української нації — епоху з б р о й н о ї боротьби за волю і державну незалежність України. Велика ідея української державности, окроплена і осяячена кров'ю сотень тисячів членів ОУН^{УДП} націоналістичного підпілля, стала сьогодні власністю цілого українського народу і вона незмінно буде зреалізована, стане дійсністю вже у недалекому майбутньому. Нарід, який станув на шлях збройної боротьби за свої права, вже ніколи не припинить її аж до остаточної перемоги. Ваш особистий вклад, Друже Голово, у цю боротьбу української нації на найвищих керівних становищах, у найважчих періодах її тривання, належить до найсвітліших і через це буде прикладом для сучасного і майбутніх поколінь...

Одночасно широ дякую за Вашого листа...

...яким призначує мене Вашим заступником як Голови ГД. Це безумовно велика честь для мене, що націлює мене таким великим довірям...

...приймаю до відома Ваше доручення і буду старатися виповнити покладені Вами завдання і надії.

З найкращими побажаннями і дружнім привітом,

Героєм Слави!
Василь Олесюков

очі мільйонам людей про правдиву суть імперської Росії.

Другою, не менш важливою ділянкою праці Ярослава Стецька була пряма допомога кадрам ОУН в Україні, українському націоналістичному підпіллю, які у незвичайно важких умовах продовжували боротьбу довго після закінчення Другої світової війни. Він, як і Степан Бандера, головну увагу присвячували розробці перспектив української визвольної революції у нових умовах і на даліше майбутнє. А після героїської смерті Степана Бандери у 1959 році весь тягар відповідальності за долю ОУН в Україні впав на плечі

Ярослава Стецька, як останнього в живих члена Бюро Проводу ОУН, обраного в Україні 1945 року. Він був свідомий, що нитка легально-юридичної тягlosti ОУН спочиває на його особі і що її треба закріпити це за його життя. Тому кілька років часу він присвятив на підготовку відбуття IV Великого Збору ОУН, який відбувся у 1968 році, на якому Ярослав Стецько був обраний Головою Проводу ОУН. Від того часу аж до його смерті, тобто 18 років, він очолював і унапряму працював ОУН в Україні і на поселеннях у країнах Заходу. Десятки статей, сотні інструк-

тивних директив появились з-під його пера до всіх проявів життя на Батьківщині, яке знову почало відроджуватись і набирати українського змісту.

Велику увагу Ярослав Стецько присвячував церковно-релігійним питанням, видвигнувши ще в половині 1950-их років ідею завершення патріяршим устроєм обидві традиційні українські Церкви — Помісну Українську Католицьку Церкву і Українську Автокефальну Православну Церкву. Він глибоко розумів роллю Церкви у житті народу, у його духовно-культурному відродженні після довгих років чужої окупації і переслі-

дувань. Відродження релігійного церковного життя він вважав за важливий чинник у ставанні української нації до державного життя. Звідси випливала його тісна співпраця з владиками обох Церков, пізнішими патріярхами Йосифом Сліпим і Мстиславом Скрипником.

Та великий спалах національної свідомості і релігійного відродження українського народу у другій половині вісімдесятих років завстав Ярослава Стецька невилічимо хворим. До останнього віддиху свого життя він жив Україною і для України. Ще кілька хвилин перед втраченою пригтовності він розпитував про церковні і політичні події в Україні і радів найменшими проявами релігійного і національного відродження. З думкою про Бога і Україну в суботу, 5 липня 1986 року, відійшов у вічність один з найвизначніших Синів України двадцятого століття — Ярослав Стецько.

Божою волею він не діждався великого дня відновлення Української Самостійної Держави в серпні 1991 року, для якої він трудився все своє життя. Але для закріплення і розбудови відновленої держави він залишив у спадщині свої численні теоретичні праці з усіх ділянок державного будівництва, тези яких вже впроваджують в життя його ідейні послідовники-націоналісти. Національна ідея, як головна складова ідеології українського націоналізму, сьогодні сприймається багатьма у найвищих колах державної влади.

У десяту річницю від смерті Ярослава Стецька, коли над золотим верхом Києвом, столицею вільної України, майорить синьо-жовтий державний прапор, клонимо наші голови перед великим українським Патріотом, Націоналістом, Державником, діла і вчення якого будуть дороговказом для сучасного і наступних поколінь українського народу.

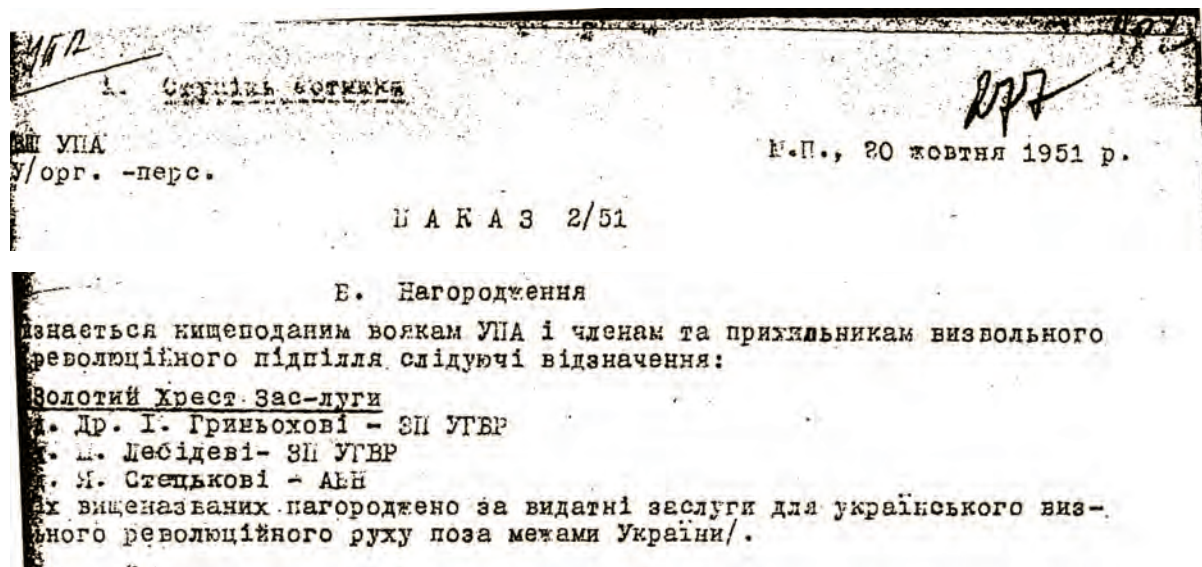
Ім'я Ярослава Стецька буде записане золотими буквами в анналах історії Вільної України.

Ця доповідь була виголошена у Мюнхені, 6.7.1996 року, на святоточній академії в честь і пам'ять Ярослава Стецька з приводу десятої річницю від його смерті.

Похорон Ярослава Стецька. Мюнхен, 12. 07. 1986 р.

Не хилили прапора...

ГВШ УПА відзначив Ярослава Стецька

«Для Воюючої України створення АБН було важливе і тому Ярослав Стецько був відзначений у 1951 році Золотим Хрестом Заслуги (найвище відзначення УПА для цивільних осіб). Деталі про діяльність Я. Стецька та АБН керівництво підпілля довідалося головню від Василя Охримовича*... Наскільки мені відомо, то Я. Стецько був одним членом ЗЧ ОУН, якого Край відзначив формально. Залучую копію оригіналу наказу ГВШ УПА в якому Я. Стецько відзначений рішенням Української Головної Визвольної Ради».

Петро Содоль (США)

*Василь Охримович (25. 05. 1914, м. Львів — 03. 1954, м. Київ): Крайовий провідник ОУН ЗУЗ (II пол. 1943), учасник III НВЗ ОУН (21-25. 08. 1943), член Проводу ОУН. Член Ініціативного комітету для створення УГВР, учасник ВЗ УГВР (11-15. 07. 1944), член УГВР. На еміграції в Німеччині, провідний член ЗП УГВР (1946-1951) і ЗЧ ОУН (1945-1948). Повернувся в Україну 20. 05. 1951, відзначений Золотим Хрестом бойової заслуги УПА 2 кл. (20.10. 1951), майор-політвиховник УПА. Захоплений МГБ 6. 10. 1952, засуджений Воєнним трибуналом Київського військового округу 1954 до розстрілу, страчений.

Перед покладанням вінка на саркофаг короля Карла XII. Стокгольм, 1964 р.

Акції відбувалися у багатьох містах: Нью-Йорку, Чикаго, Оттаві, Торонті, Сіднеї, Буенос-Айресі... Проводили їх здебільшого молодіжні організації. Наприклад, у Чикаго (1971) інсценували похорон Михайла Сороки, замученого в концтаборах СРСР. Таким же чином вшановували й річницю Голодомору (скажімо, у Канберрі у 1960-і кинули на подвір'я радянського посольства 7 трун, як символ 7 мільйонів знищених українців). У 1970-х по всьому світу пройшли акції на захист Валентина Мороза, навіть у такий спосіб: на футбол у Бразилію хлопці поїхали в однакових сорочинках, на кожній написали по одній літері і сіли у визначеному порядку, склавши напис «Звільнити Мороза!». А на Олімпіаді в Мюнхені, де не дозволялося нести плякати, таким же чином склали напис «Слава Україні!». Це робилося для того, щоб постійно привертати увагу світової спільноти до становища поневоленого українського народу, до потреби організувати структури і виховувати патріотів, а не споживачів та рвачів. І в цьому досвід та наполегливість голови УДП Ярослава Стецька неоціннімі. Як і його власний приклад.

У червні 1964-го Ярослав Стецько разом зі Славою та ге-

неральним секретарем АБН князем Ніко Накашідзе терміново виїждить до Швеції, щоб у Стокгольмі, куди мав прибути Микита Хрущов, нагадати йому про Україну. 18 червня провели прес-конференцію, організовану студентами з данського «Демократичного альянсу», на якій звинуватили радянського лідера в убитві Степана Бандери, катуванні в гулагах тисяч повстанців, збереженні атмосфери сексотства та залякування. Про це написали всі данські газети, а Стецька і Крафта офіційно запросили на прес-конференцію до парламенту цієї країни. А 22 червня о 12 годині, перед приїздом Хрущова до Стокгольму, у королівській церкві в присутності журналістів АБН-івці та їхні прихильники провели акцію протесту проти візиту московського керівника і поклали вінок з квітів українських кольорів на саркофаг короля Карла XII. Ярослав Стецько виголосив промову про благородну співпрацю короля з Іваном Мазепою. Увечері відвідали бенкет, організований шведським «Червневим комітетом» (створеним для демонстрацій проти приїзду «високих московських гостей») у найкращому столичному готелі, хоча вже надійшла нота протесту з Кремля з вимогою вивести націоналістів з ко-

роліства. Газети всього світу повідомили про гістеричну реакцію Хрущова на дії націоналістів і помістили фото, як Стецько кладе вінок від українців. До речі, звітти він вилетів прямо до Вашингтону, бо вже мав візу і запрошення на відкриття там пам'ятника Тарасові Шевченкові.

ТАКИМ був ритм життя цього видатного українця, ідеолога й практика національного руху. В останній рік життя він більше перебував у лікарні... То був рік Чорнобильської катастрофи. Дуже переживав за Україну, писав до західних держав листи з проханням допомоги їй у біді. Жив Україною.

За п'ять днів до смерті з нагоди 45-ліття Акта 30 червня написав останнє звернення до своїх однодумців, до всіх, хто бореться за Україну. Там є рядки, що примушують задуматися кожного і нині: «Наша сила в боротьбі, вірі, молитві і принципності... Тим шляхом ідуть далі, бо Легенди, Яціви, П'ясецькі, Мирони, Шухевичі, Грицаї, Бандери не хилили вниз прапора, не знали рабства ані опортунізму...»

*Аліна ПЛЯЧЕНКО,
кандидат філологічних наук,
доцент, голова Одеського відділення ВЛЖ.*

Конфедерація незалежної Польщі вшанувала у 1986 році Ярослава Стецька.

Стенд у Тернопільській міській раді. У другу ряді справа перший — Ярослав Стецько.

Слава Україні!

м. Мюнхен

м. Тернопіль

с. Великий Глубічок

м. Стрий

